

DENUMIRI PENTRU SOIURI DE STRUGURI ÎN MOLDOVA

DE
ION NUȚĂ

Primele știri scrise despre soiurile de struguri sînt transmise la noi relativ tîrziu de tratate generale de agricultură, de „cărțile plugărești ce se tipăresc în pragul veacului trecut și care au fost la început sau prelucrări, sau tîlmăcirii ale tipăriturilor străine”¹. Lucrările de acest gen au capitole speciale în care se dau sfaturi despre felul „cum putem avea struguri copți o dată cu cireșele”, cum putem face ca vița „să rodească struguri de multe feluri, printr-o altoire specială”² și se discută probleme generale de viticultură, lucrările în vie, îngrijirea așteptă, culesul strugurilor³. Nici primul tratat de viticultură în limba română⁴, o traducere făcută de Petru Maior⁵, nu aduce lucruri noi în problema denumirilor de struguri. De-abia după 1844 aveau să se încerce unele clasificări ale va-

¹ D. G. Chițoiu, *Dezvoltarea științei agricole în România*, Tiparul „Olteniei”, București, 1930, p. 8.

² *Oarecare secreturi ale lucrării pămîntului și ale meșteșugului sădirii, tîlmăcite dintru o carte a unui dascăl vestit și iscusit în meșteșugul lucrării de pămînt, adică a plugului*, 1796.

³ *Carte de mîna pentru bine orînduita economie, lucrarea cîmpului și pentru plămădirea și pîndirea a vitelor și păsărilor celor casnice, spre mare treabă a plugarilor celor românești*, Buda, 1807, p. 151—167.

⁴ *Învățătură despre agonisirea viței de vie și despre măiestria de a face vin, vinars și oțet, întocmită de autorii Șaptal, Rozier, Parmentier și Dussieux și întru acest chip scurtată de abbatul Ludovic Mitterpacher iar acum prefăcută în limba românească*, Buda, 1813.

⁵ Vezi N. A. Ursu, *Formarea terminologiei științifice românești*, București, 1962, p. 46, și *Cărți de popularizare a științei traduse de Petru Maior*, I.R., X, 1961, 2, 135—143.

rietăților de struguri, iar începînd cu anul 1850, toate tratatele de agricultură, pe lângă faptul că vor înregistra soiuri din ce în ce mai multe, vor întocmi și scurte definiții ale lor.

Denumirile pentru varietățile de struguri sînt însă cu mult mai vechi decît atestările pe care ni le oferă lucrările de specialitate. Din moment ce, cam în toată Moldova, viile ocupau terenuri întinse încă din veacul al XV-lea, iar în 1600 Iașul își întindea vaste podgorii la Bucium, Uricani și Copou⁶, Hușii era vestit mai ales prin viile de la Pîhnești, și Cotnarii își căpătase de mult faima⁷, trebuie măcar presupusă existența unor soiuri aparte, care diferențiau regiunile menționate.

Credem că aceste denumiri au apărut inițial în graiurile populare și mult mai tîrziu ele și-au făcut simțită prezența în documente sau lucrări de agricultură. Rolul cărților în răspîndirea unor termeni referitori la varietățile de struguri se va vedea mult mai tîrziu, după 1900, cînd ele vor prezenta soiuri noi, necunoscute (în special denumiri pentru soiurile străine de mare productivitate și hibrizi).

Termenii referitori la varietățile de struguri nu au interesat pe lingviști decît în mod cu totul întîmplător,⁸ lucrurile fiind lăsate mai mult pe seama agronomilor sau a celor care culegeau cuvinte din graiurile populare, printre care și unii folcloriști. Numai astfel se explică faptul că pînă astăzi acest material atît de bogat și variat, în parte adunat, nu a fost studiat de loc. Cercetarea lexicului viticol în Moldova duce la stabilirea unor fapte de limbă interesante cum ar fi: fixarea zonelor de răspîndire a unor termeni, folosirea unor procedee de formare a cuvintelor, diversele criterii de numire a varietăților de struguri, problema unor influențe exercitate numai în terminologia viticolă etc.

Materialul care stă la baza acestei lucrări este cules din 531 de localități din județele Bacău, Botoșani, Galați, Iași, Neamț, Suceava, Vaslui și Vrancea. Majoritatea lui provine din anchete directe (328 localități), efectuate pe teren cu un chestionar special de viticultură.

Răspunsurile din 160 de localități⁹ au fost selectate dintr-un *Chestionar dialectal (nume de locuri și de persoane, terminologia meseriilor, a viticulturii și pomiculturii etc.)*, întocmit de cîțiva membri ai sectorului de dialectologie de la Centrul de lingvistică, istorie literară și folclor din Iași, trimis pentru o anchetă indirectă în aproximativ 2000 de localități din Moldova, care cuprinde și 225 de întrebări privind *Viticultura*. Cîteva localități, 43 la număr, au fost anchetate pentru *Atlasul lingvistic al Moldovei și Bucovinei* de prof. dr. V. Arvinte (Cm, Crt, Ct, E, MS),

⁶ Vezi actele de la Arhivele Statului din Iași, pachetul nr. 360.

⁷ Prima atestare documentară a tîrgului Cotnari datează de la 5 octombrie 1447, cînd Petru-Voievod dă minăstirii din Poiană „șase buți de vin... sau de la Hîrlău sau de la Cotnari” (vezi *Documente*, A, vol. I, p. 237).

⁸ Trebuie menționată aici contribuția lui B. P. Hasdeu (HV), care, discutînd problema viticulturii la români, stabilește originea unor cuvinte printre care și a lui *gordin* (= varietate de struguri).

⁹ În lista localităților le vom însemna cu *

șef de sector Stelian Dumistrăcel (Ber, Bt, Ca, Cd, Cf, Fm, Fs, Fu, Hj, L, Me, Mt, MV, OM, Pău, Str, Șv, U, Vd) și cercetător Ion Florea (Băe, Bla, Blț, Gs, GV, Lum, M, Mr, Or, Pod, Prg, Ptr, Rg, Sco, Sb, Tc, Tz, Vă).

Faptele de limbă prezentate în această lucrare vor fi grupate în capitole care vor cuprinde denumiri referitoare la culoarea, forma sau calitatea strugurilor și nume date prin analogie cu diferite plante sau obiecte. În cadrul fiecărui capitol, într-o descriere a varietăților vechi românești, vom înregistra cuvântul de bază cu toate variantele și formele sale sinonimice; urmează apoi termenii care denumesc varietăți de struguri recente, soiurile hibride. După această descriere, toți termenii vor fi încadrați în formații adjectivale și substantivele. În ultimul capitol vom discuta unele procedee de formare a cuvintelor.

I DENUMIRI DATE DUPĂ CULOAREA STRUGURILOR

*Gâlbena*¹⁰ este răspândită în toată Moldova, mai puțin zona Cotnari, cu numele de *poamă galbenă*, *galbena de Odobești*¹¹, *galbenă grasă* (F, Hs, Pș, Ro, Tf, Vn) și *bucium de poamă galbenă*¹² (Huși).

Impresionează mulțimea formelor derivate răspândite în Moldova pentru a denumi această varietate de struguri: *gâlbuie* (AIC, Vc), *gâlbenușă* (Bs, Pe), *gâlbenică* (Bog, V), *gâlbișoară* (Boh, Cz), *gâlbioară* (Ca, Ha, Pa), *gâlbie* (R, Ul, Uț), *gâlbenie* (Cuc, Hi), *gâlbiniță* (Pun, Va), *gâlbenușă* (B, Pr, Uț), *gâlbenea* (Ce, Pop), *gâlbinoasă* (Bg, D, F), *gâlbiniță* (Cs, Rf).

Unele din aceste denumiri sînt luate, probabil, de la numele unor plante (ex: *gâlbinea*, *gâlbiniță*).

Trebuie semnalate, de asemenea, și unele formații compuse:

galbena ca aurul (Bă, N), *galbena cea sticloasă* (Cir, Po), *galbena românească* (Cg, Ct, P, Pc). La Vaslui, acestei varietăți i se zice *odobăscă*¹³.

Pentru varietatea *negru moale*¹⁴ în Moldova se întilnesc următoarele denumiri: *negru moale* (Cp, Dm, Mc), *moale*¹⁵ și *poamă moale* (Am, CM, Gj, U), *vinătă*¹⁶ (BD, Bg, Hd, Mă, Ri, Sl, V), *neagră vinătă*¹⁷ (Gn, Mo, Pu), *vineție* și *poamă vineție* (A, Bd, Ci, Mg, Pe, Vu, Vv), *murgă*¹⁸ (Pop,

¹⁰ DD, 229; IP, 264; JO, 53; DV, 10; DS, 33; NI; VIN, 172; ȘV; BT, 405; MC, 7; PI, 217; PV, 10; TS, 14—15; TV, 37; BV, 32—34; CA, 267; GO, 97.

¹¹ CA, 267—270; GO, 97.

¹² NI; BV, 32—34; CA, 267; GO, 97. Cuvântul *bucium* este atestat încă din 1806 (vezi ECONOMIA) cu sensul de „butuc de viță de vie”, înrudit cu familia reprezentată prin *butuc*, *buturugă* (cf. DA) și existent în arom. *bucium*, mg. *buciu* „buștean” (cf. DM). Inițial forma luată în discuție a denumit *specia de viță*.

¹³ JO, 54.

¹⁴ BA, 352; IP, 264; EV, 35; AT, 132; DV, 11; DS, 46; NI; VIN, 159; BT, 419—420; PV, 10; TS, 14—15; TV, 37; BV, 27—29; CA, 317—319; GO, 99.

¹⁵ JO, 54; VIN, 157; ȘV.

¹⁶ JO, 53; HEM; GV, 46; CA, 317.

¹⁷ VIN; 130; GV, 45.

¹⁸ NI.

Tot în județul Botoșani se întâlnește o varietate numită *iordană*⁴⁹. Se aseamănă foarte mult cu *grasa* și de aceea mulți specialiști nici n-o consideră varietate aparte. Sînt întîlnite și formele: *iordană neagră* (Bor, Hc, Ră, Sza) și *neagră iordană*⁵⁰ (Br1, Dh, MC), *iordană albă* și *albă iordană*⁵¹ (Ag, Ce), *iordován*⁵² și *iordovánă*⁵³ (Ib, Mi, Sor, VM). Informatorii anchetați declară că această varietate, numită cîndva *grasă*, și-a luat numele de *iordană* pentru că strugurii sînt tari, rezistenți și pot fi păstrați pînă iarna, pînă la *Jordan*. S-ar putea totuși să existe o legătură între denumirile semnalate și acelea de *poamă iorgănă* (< *iorgan* „plapumă”) și *poamă iorgovánă* (< *iorgovan* „liliac”) înregistrate de noi la Trușești, ultima formă părînd a fi o influență a tratatelor de viticultură.

Termenul *brăghină* (după *brăgă* < rus. *braga*) denumește o varietate de struguri cu boabele roșii, puternic brumate și cu miezul foarte succulent. Denumirea vine, probabil, de la asemănarea care există între mustul acestor struguri și băutura numită *bragă* (cf. DA). Atestat doar pentru Oltenia⁵⁴, cuvîntul este răspîndit în Moldova (Cotnari, Huși, Copou), sub această formă sau în diferite derivate: *brăghinoără* (BD, Pln, Pt.), *brăghioără* (Cu, Fn, Lj), *brăghijă* (Hi, Hli, Mrs), *brăghinór* (Fl, Șg), *brăghior* (Os), *brăghinár* (Cvd).

În cele mai multe localități, cuvîntul de bază este urmat de un adjectiv care arată culoarea și forma sau de substantive care precizează locurile de origine: *brăghină bătută*⁵⁵ (Alc, Bm, Boh, Cm, Lt, Md), *brăghină deasă* (Bn, Fă, Șv, Tă), *brăghină rară*, (Ar, Dd, Gc, Mas, N), *brăghină neagră* (Bd, D), *brăghină mare* (Al, Chi, O), *brăghină turtită* (Io, Pc, Ri), *brăghina cea bătută* (Mr), *brăghina cu bobul mare* (Fm, To), *brăghina cu bobul mic* (Cz), *brăghina de Dragășani* (Pop).

Alteori, varietatea aceasta de struguri e denumită numai prin culoarea bobului: *roșie*⁵⁶ și *poamă roșie* (Cl, Cn, Dî, VC, Vt), *roșioară*⁵⁷ și *poamă roșioară* (Hp, MD, Ur), *brumărie*⁵⁸ (Dr, Ul, Vn), *brumătă* (Ip, T), *poamă roșă*⁵⁹ (Cs, Il, Le), *strugăre roș*⁶⁰ și *roșu*⁶¹ (LC, Mj).

⁴⁹ DV, 10; DS, 45; NI; VIN, 170; BT, 411.

⁵⁰ DV, 11; DS, 49.

⁵¹ DS, 45.

⁵² NI; GV, 44; TS, 12.

⁵³ GV, 41.

⁵⁴ BA, 352; IM, 369; BL, 94; AT, 132; JO, 53; HEM; DV, 11; DDRF; DS, 46; NI; VIN, 146, 158; TDRG; BT, 415—417; MC, 7; DA; PV, 10; BM, 360; DU; PP, 339; TS, 13; TV, 37—39; CADE; BV, 14—18; L, 7; SCRIBAN, D; CA, 293—296.

⁵⁵ DV, 11.

⁵⁶ IC, 195; DS, 46; NI; VIN, 143; BT, 415; BV, 14—18.

⁵⁷ JO, 53; HEM; NI; TS, 14; BV, 14; CA, 293.

⁵⁸ JO, 53; TS, 11; L, 3.

⁵⁹ FDA, II, 52.

⁶⁰ LM, 93.

⁶¹ JO, 53.

În câteva puncte cuvîntul *braghină* este înlocuit cu un sinonim urmat de unul sau mai multe adjective: *vulpe bătută*⁶² (Ax, Chi, Ho, Ff), *vulpe roșie*⁶³ (C, Cm, J, St), *vulpe roșie bătută*⁶⁴ (Tod, VSi).

În fine, rar se întîlnesc formele *brăgă* (Bh, Ct) și *brăghiță* (Da, RN).

Tratatele de specialitate și dicționarele fixează aria de răspîndire a *crîmpoșiei*⁶⁵ la Drăgășani, Leordeni și Dealul Mare. Cuvîntul, substantivizat din *viță crîmpoșie* (un feminin al substantivului *crîmpoșiu* < *crîmpós*, înrudit cu *crîmpéi*, *crîmpói* etc., cf. DA), este răspîndit în toate zonele viticole ale Moldovei (Odobesti, Huși, Cotnari, Iași).

Mai des se întîlnesc formele: *crîmpoșie mică* (Bi, Ce, Er, Md), *crîmpoșie mare* (Ho, ML, PG, Rs), *poamă crîmpoasă* (Cș, Hl) și unele cuvinte care scot în evidență caracteristicile soiului: *crîmpoșie* (< *a crîmpoși*; datorită boabelor rare, lunguiețe; Dv, Mh), *trosnitoare* și *trăsuitoare*⁶⁶ (miezul boabelor trosnește în dinți; Mj, Sj, Zl), *crânțătoasă* (< *cranț*; SM, Tb, Zm).

Uneori apar o serie de sinonime ca: *poamă cîrligoancă*⁶⁷ (Pău, Str, Us) și *cîrligăncă*⁶⁸ (Lv, Md; ambele derivate din *cîrlig*) sau derivate de la *clempuș*: *clempușă* (Cv, NB, Tz, Vc, VM), *clempoșie* (Bi, Cv, Hv, SN, VR), *schîmpușă* și *schîmpoșie* (varianțe din *clempuș*; Fi, Gv, Hl).

Izolată apar formele *aurie*⁶⁹ (Al, Băn, F, Hr, Lo) și *ciolán*⁷⁰ (Ag, Am, Boc, Bs, Cn, M, Tt).

În Moldova, *tămîioasa*⁷¹ poartă numele de *tămîioasă* (Ct, Rd, Sr), *tămîioasă de Moldova* (Czm, Pd, Pn, Sn), *tămîioasă roșie* (Ot Pt, St).

Cel mai des circulă însă denumirile: *busuiocă*⁷² (< *busuioc* — datorită mirosului pe care-l au strugurii; în toată Moldova), *busuiocă de Moldova*⁷³ (Bel, Czm, Mrs), *busuiocă albă* (Băl, D), *busuiocă neagră* (Băd Bv, Chi, Dî, PL).

De multe ori apar alte forme derivate de la *tămîie* și *busuioc*: *tămîioară*⁷⁴ (Bud, Ms, Ph), *tămîiată*⁷⁵ (Dă, Hn), *tămîiță* (mai sigur, din *tămîiță*, numele unei plante; Fru), *busuiociță* (Fs).

⁶² DV, 11.

⁶³ DS, 46.

⁶⁴ CA, 293.

⁶⁵ JO, 53; DV, 10; DDRF; DAMÉ; DS, 37; NI; VIN, 153; BT, 401—402; MC, 7; DA; PV, 10; DU; TS, 13; TV, 39; BV, 11—14; L, 7; DM; CA, 239—242; DSM, 17; GO, 99.

⁶⁶ NI.

⁶⁷ DS, 37; MC, 7.

⁶⁸ JO, 54; DV, 10; NI; BT, 401—402; BV, 11—14; CA, 239.

⁶⁹ BL, 94.

⁷⁰ CA, 239.

⁷¹ BA, 351; IM, 369; IP, 264; BL, 94; EV, 35; AT, 132; JO, 53; BLB, 230; HEM; DV, 10; DDRF; DS, 34; NI; VIN, 172; TDRG; ALEXI, W; BT, 413—414; PI, 217; PP, 339; TS, 13; TV, 39; CADE; BV, 20—23; SCRIBAN, D; DM; CA, 371—374; GO, 95.

⁷² CIHAC; JO, 53; BLB, 227; DV, 10; DS, 34; NI; VIN, 169; BT, 413; PI, 217; PP, 339; TS, 14—15; TV, 39; BV, 20—23; DM; CA, 371.

⁷³ CA, 371.

⁷⁴ DS, 35; BM, 360.

⁷⁵ NI.

Alteori, apar compuse de tipul: *poamă tămție* (Cs, IN, Os) *tămție de butuc* (Ds, Gș, Md), *tămție de poamă* (Bec, GM), *tămție de Moldova* (Cst, II, P).

La Bohotin (jud. Iași) există o varietate de *tămțioasă* deosebită de soiul de bază prin culoarea strugurilor, care este roșie-vînătă, denumită *busuioacă de Bohotin*, *tămțioasă de Bohotin*, *tămțioasă (busuioacă) vînătă de Bohotin*, *busuioacă roșie de Bohotin*. Rar, varietății de struguri *tămțioasă* i se zice *joiăna*⁷⁶ (Șc, Șg) sau *joienică*⁷⁷ (Mă; după *joiân*, numele unei plante a cărei rădăcină conține un suc galben-por tocaliu; cf. CADE).

Denumiri pentru soiuri hibride: *apoasă* (A, B, Bn, Ca, F, Gb, Gj, Să), *afoasă* (Băd, C, Fe, Gj, Ta, Ud), *băloasă* (Ar, Cv), *bejivănă* (Fm), *borșar* (Rn, Vce), *boscănătă*⁷⁸ (< *boscă* „tescovină“; Bel, Hî, Ț), *ctinească* (C, Mg), *crăiasă* și (struguri) *crăiești*⁷⁹ (G, J, Rp, Tom), *crăpătoare* (Ct, H, Pîr), *frumoașă* (Hp, Le, Tp), *frumușică* (Pn, Tu), *gozorască* (< *goz*; strugurii au boabele mici, negre, foarte colorate; J, Sl), *harâmă* (< *haram* „vită proastă“; strugurii mici, negri. Vinul e de proastă calitate; Ct, PM), *hărămească* (Hd), *împărătească* (strugurii mari, cu boabele albe; A, Rp), *lune-coasă* (Ba, Cep), *malacă* și *malăgă* (strugurii sînt mici, negri, cu bobitele îndesate și moi; Eu, NB, SȚ), *mălăioasă* (Cut, Da), *mălăiță* (Bec, Bl, Fl, HȚ, Mg, N), *mămăligoasă* (Cm, Șp), *mușată* (< *mușat* „frumos“; Cib, Db), *muștereață* (de la *muștereață* „struguri zdrobiți“⁸⁰; strugurii au boabele mici albe, foarte moi; Bat, Bg), *neam rău*⁸¹ (A), *necăcioasă*⁸² (Cv, Fn, RN), *om rău*⁸³ (Băi, Cuc), *parfumată* (Uc, VG), *plumb* (strugurii sînt albi, cu boabele foarte tari; Eu, Hol, Sl), *puritană* („poamă albă, tare curată“; ȘM), *puruioasă*⁸⁴ (BD, PI, PL), *ravacă* (< *ravac*, „poama hibridă cea mai bună“; Ct), *răpămoasă* (CV, UȚ), *scuturătoare*⁸⁵ (E, Fe, Vlă), *sifón* (Bog), *sifoănă* (Bd), *sifoănă* (Ce, Co, Pr, Zm), *trăsnitoare*⁸⁶ (A), *țîșpogă*⁸⁷ (Bec, Fl), *vină* (< *vin*; strugurii sînt albi, cu bobitele foarte zemoase; Ct), *vinoasă* (Rm, VA), *zămoasă* (Bo, Bu, Ct, Hi, Sm, Vș).

3. DENUMIRI DATE DUPĂ FORMA BOBITELOR ȘI A STRUGURILOR

*Băbeasca*⁸⁸ este răspîndită cu acest nume, dar și sub formele *babăscă* și *băbăscă*⁸⁹ în părțile Tecuciului și rar la Odobești, Iași și Cotnari. Dato-

⁷⁶ PP, 339.

⁷⁷ CA, 371.

⁷⁸ BT, 414.

⁷⁹ GV, 41.

⁸⁰ Cuvîntul este atestat la Borosești-Iași. Vezi CV, III (1951), 6, p. 28.

⁸¹ NI.

⁸² Idem.

⁸³ BLB, 94; NI.

⁸⁴ NI; VIN, 138.

⁸⁵ NI.

⁸⁶ Idem.

⁸⁷ Cuvîntul este atestat la Vaslui cu sensul de „băătură de proastă calitate, vin prost“. Vezi CV, II (1950), 5, p. 32.

⁸⁸ HEM; DV, 11; DS, 46; NI; VIN, 144, 170; TDRG; BT, 414—415; PI, 217; DA; PV, 10; TS, 14; TV, 37; CADE; BV, 38—41; CA, 403; GO, 99.

⁸⁹ HEM.

rită ciorchinelui ramificat, a boabelor mici, rare și rotunde, *băbească* e numită mai ales *crăcănă*⁹⁰, *crăcănătă*⁹¹ (CM, Dî, Tî), *crăcănoasă* (Dș, Ză), *crăciță* (Cu, Tru), *rără*⁹² (Iași și Botoșani), *răricică* (Cv, Vc).

Uneori, pentru același soi se întilnesc termeni ca: *rânjurată*⁹³ (Dc, J, O), *rânjuiată* (Ce, Hl, Tî, Vu), *rășchirată*⁹⁴ (Gi, Mr, Td).

În jurul Botoșanilor apar formele: *căldărușă*⁹⁵ (de la *căldărușă*, numele unei plante cu florile rare, roșii și albe), *candeluță* și *cinci clopoței* (tot de la numele plantei *căldărușă*, numită *candeluță* sau *cinci clopoței*).

Adesea apar și forme compuse de tipul: *rară neagră*⁹⁶ (Iași și Botoșani), *crăcănă neagră*⁹⁷ (Bd, Md, Rf, Ss, To, Zl), *băbească albă*⁹⁸ (Băi, LC, Stă, Tf, TF), *băbească neagră*⁹⁹ (Ba, I, LD, Mr, RN), *babă-crăcănă* (Bs, H).

Plecîndu-se de la forma *căldărușă*, izolat s-au creat denumirile: *căldare*, *poamă căldare* (Bh, Bș, Oș, Sf, Vu) sau *babă-căldare* (H).

*Bășicată*¹⁰⁰ numește o varietate de struguri cu bobul alb, rotund și adesea punctat, „bășicat“, proprie podgoriilor de la Dealul Mare. E întilnită în Moldova cu acest nume, sau sub forma *beșicată* (Cj, Ct, Dv, Mas, MD, Șt). Rar găsim forme de tipul: *bășicoasă* (Bg), *bășicătură* (Ch, Rf), *bășică* (Pș, SM) și *bășicută* (Bm).

De multe ori denumirii generale îi urmează un adjectiv care precizează culoarea sau calitatea varietății: *bășicată albă* (Av, O, SM), *bășicată neagră* (Do, Fg, SN, Sr), *bășicată acră* (Odobești).

Izolată apar și formele: *acră* și *poamă acră* (Cș, Vce, Z), *albă bășicată* (la Cotnari și Huși), *poamă cu bășici* (Bg, Cj, S, Vc). Sporadic a fost înregistrat cuvîntul *ghileșăie* și *poamă ghileșăie* (< cireșe *ghileșăle*¹⁰¹; „o varietate de cireșe cărora la Buzău le zice și *bășicate*“, iar la Odobești și Huși circulă pe o zonă compactă sinonimul *slăvișă*¹⁰² (< srb. *slavina* „soi de struguri“; cf. CADE).

Cuvîntul *berbecel*¹⁰³, atestat numai pentru Oltenia, cu sensul de varietate de struguri, este întilnit în Moldova, izolat, la Huși și Cotnari. Mai

⁹⁰ IP, 264; JO, 53; HEM; DDRF; DV, 11; DAMÉ; DS, 46; NI; VIN, 172; TDRG; ȘV; BT, 415; DA; DU; TS, 14; TV, 37; CADE; BV, 38—41; SCRIBAN, D; DM; CA, 303; GO, 99.

⁹¹ JO, 53; HEM; NI; DA; BV, 38—41; CA, 303.

⁹² L, 3.

⁹³ BT, 38—41.

⁹⁴ BT, 38; CA, 303.

⁹⁵ JO, 53; NI; VIN, 138; DA; DU; CADE; BV, 38—41; CA, 303.

⁹⁶ BV, 38—41; CA, 303.

⁹⁷ VIN, 152, 172.

⁹⁸ BT, 403, 414.

⁹⁹ BT, 415.

¹⁰⁰ BA, 351; IM, 369; COSTINESCU; BL, 94; EV, 35; AT, 132; JO, 53; DDRF; NI; VIN, 142; TDRG; ȘV; BT, 398—400; DA; PV, 10; CDDE; DU; PP, 339; TS, 14; TV, 37; CADE; BV, 25—27; SCRIBAN, D; CA, 225—227.

¹⁰¹ Vezi CV, II, 4, 36.

¹⁰² JO, 54; DV, 10; DS, 42; NI; VIN, 146; MC, 7; VG; DU; TS, 13; CADE.

¹⁰³ JO, 53; HEM; DV, 11; NI; VIN, 157; BT, 400; MC, 7; DA; DU; TS, 13; CADE; CA, 257—260; LR, IX, 2, 19.

des apar unele forme ca: *berbeciță* (Bec, Bm, RN), *bărbăcuf* (Cn, Db, Ho, Po, R), *poama berbecului* (Fs, Hn) și *poamă berbec* (Cm, D, Da).

* Sinonimul *cuconiță*¹⁰⁴, întâlnit în Argeș, apare cu totul întâmplător în Moldova (Bs, R), alături de: *cucoadă* și *poamă cucoadă* (Ax, CV, Da, Ip, Șc, Tă), *poama cucoanei* (Bg,Iu), *cuconedă* (Av, Bj).

Datorită faptului că strugurii au boabele rotunde, mici, dese, de culoare albă, cuvântul *berbecel* este însoțit adesea de un adjectiv: *berbecel alb*¹⁰⁵ (Al, Go), *berbecel mare*¹⁰⁶ (Gv, Mo), *berbecel ruginit*¹⁰⁷ (Cv, Mh, Mn). Uneori numele culorii înlocuiește cuvântul de bază și, alături de un determinant, formează o nouă denumire: *alb bătut*¹⁰⁸ (Băl, Ci, Dd), *alb mărunț*¹⁰⁹ (Cf, Cu, Fru), *alb mărunțel* (Cm, Hn), *alb mic*¹¹⁰ (Bv, Dă, Lp), *alb prăjit*¹¹¹ (Dg, FG, PL, SB). Alteori, adjectivul singular denumește varietatea: *mărunț*¹¹², *mărunță* (Dl, J, Ms), *mărunțel*¹¹³ (Lu, Ri), *ruginit*¹¹⁴ (Mg, Pl, Sj, Va).

Cel mai adesea, varietatea de struguri *berbecel* este denumită, în Moldova, prin adjectivul *alb-albă*, deși unii specialiști consideră un soi aparte *albul* sau *albul românesc*¹¹⁵. De aceea, în majoritatea localităților vom întâlni denumiri ca: (*strugure*) *alb*¹¹⁶ (Bd, Bî, Boc, Că, Ha, Tz, Vc) și (*struguri*) *albi*¹¹⁷ (Ciu, CVd, Fa, N, MC, Z), (*poamă*) *albă*¹¹⁸ (în toată Moldova) sau o serie întreagă de forme derivate: *albitură*¹¹⁹ (Bîz, Cz, Sj), *albișă* (Bd, Cio, Ro), *albișoară*¹²⁰ (Cș, Gi, Hi, Pe), *albiș*¹²¹ (Du, Fr, VG), *albișă* (Băl, Hl, Stă), *albișor*¹²² (Cuț, D, Zl), *albișor*¹²³ (F, Li), *albișică* (Ep, Lj, Mr), *albișoasă* (Mrs, On, Pg), *alburie* (Fă, Pîr).

Isolat, în două localități, au fost înregistrate denumirile *duă* (Slobozia-Ciurea Iași) și *aiă* (Trușești, Botoșani) descendente ale lat. *uva* „strugure“.

¹⁰⁴ DAMÈ ; NI ; BT, 400 ; MC, 7 ; DA ; CA, 257.

¹⁰⁵ MC, 7.

¹⁰⁶ Idem.

¹⁰⁷ Idem.

¹⁰⁸ NI ; CA, 257—260.

¹⁰⁹ CA, 257.

¹¹⁰ NI ; CA, 257.

¹¹¹ CA, 257.

¹¹² JO, 53.

¹¹³ Idem.

¹¹⁴ Idem.

¹¹⁵ CA, 402.

¹¹⁶ JO, 53 ; NI ; MC, 7 ; PP, 339.

¹¹⁷ PM, 64 ; EV, 28 ; GV, 46 ; BM, 360.

¹¹⁸ IC, 195 ; DV, 10 ; DS, 37 ; VIN, 144 ; ȘV ; DA ; PP, 339.

¹¹⁹ G. F. Ciușanu precizează că *albitură* „se zice strugurilor *albi* dintr-o vie, în opoziție cu *negritură*“.

¹²⁰ DV, 10 ; DS, 42 ; NI ; DA ; PP, 339.

¹²¹ CA, 402.

¹²² JO, 53.

¹²³ Idem.

Ambii termeni denumesc o varietate de struguri albi, cu boabele dese și mărunte, cu miezul foarte dulce și aromat. Cuvîntul va fi amplu discutat de Hasdeu¹²⁴ și este înregistrat de principalele dicționare ale limbii române¹²⁵ ca sinonim al varietății *berbecel*.

Cruciulița (diminutiv din *cruce*) are fixată aria de răspîndire în Oltenia¹²⁶. Denumirea vine de la forma strugurilor care sînt aripați, cu ciorchinele bătute sub formă de cruce.

Astăzi această varietate este întîlnită în Moldova cu numele de *cruciu-liță*, *poamă cruciu-liță*, *cruce*¹²⁷, *cruce întoarsă*. Apar adesea și forme ca: *albă cruce*¹²⁸ (Bec, D, Mă), *cruciță* (Mî, Rn), *crucișoară* (LC, P, R), *poamă în cruce* (St, Ts, VR), *în cruce* (Băi, Ss). Rar i se zice și *sfința* (Mc), *poamă sfîntă* (Bd, Lt), *sfîntă bătută* (Pr), *sfînta cruce* (Mg), poate și datorită faptului că „această poamă e păcat s-o mîncîci pînă la Ziua Crucii, pentru că-i semnul sfînt pe ea”¹²⁹. Interesante sînt unele forme compuse de tipul: *poamă de cruce* (Bgi, Hî, Red) și *strugure de cruce* (Bd, TF), dar mai ales *cruce de poamă* (Ct, Ha) și *cruce de strugure* (TF), în care determinatul logic devine determinant gramatical.

La Cotnari și în jurul acestei localități se întîlnesc formele: *cruciu-liță neagră*, *cruce neagră* și *neagră în cruce*.

*Țîta caprei*¹³⁰ (Ax, E, Hj, Ic), o varietate de struguri asemănătoare cu *coarna*, este răspîndită și cu numele de *căpriță* (Bo, Bt, Co, Fs, Hs), *poama caprei* (Dr, LC, Of), *țîta caprei albă* (H), *țîta oii*¹³¹ (Db, I, Ip, Oh, Th, Tn, Ul), *coada oii*¹³² (Lt, Fs).

În cîteva puncte apar și denumirile: *țîta caprei neagră* (Ct), *țîta caprei neagră de Bucium* (M, Bm), *poamă țîță* (Il, MS), *țîtche*¹³³ (Mnd, St) și *poamă țîțări*¹³⁴ (Sș).

Deosebită nu prea mult de *țîta caprei* este și *țîta vacii*¹³⁵ (Ber, Che-Cir, Fl, Le, Os, Șl, T) și, de aceea, de cele mai multe ori se fac confuzii între *coarnă*, *țîta caprei* și *țîta vacii*.

În Moldova sînt răspîndite mai ales unele forme compuse: *poama vacii* (Bș, Mș), *pulpa vacii* (Boh, BS, Lv, MC, Pr), *țîta vacii albe* (Cîg, Bzu, Lj), *corn de vacă* (CM, NB), *cornul vacii* (Bh, Cut), *ochiul vacii* (Bu,

¹²⁴ HV.

¹²⁵ HEM; TDRG; DA; CDDE; DU; CADE; SCRIBAN, D.

¹²⁶ DAMÉ; NI; BT, 414; MC, 7; DA; TS, 14; CA, 264—265.

¹²⁷ DV, 10; DS, 45; NI; CA, 264.

¹²⁸ DS, 45.

¹²⁹ Precizare făcută de informatorul din Poiana Mărului, Iași.

¹³⁰ LM, 93; BL, 94; JO, 54; DV, 10; NI; BT, 400; PI, 217; GV, 46; BM, 360; TS 15; SCRIBAN, D; CA, 242—244.

¹³¹ DV, 10; DS, 46; DU; VIN, 172; PP, 339; TS, 12.

¹³² TS, 12.

¹³³ BM, 360.

¹³⁴ Idem.

¹³⁵ BA, 351—352; IP, 264; BL, 94; JO, 54; DV, 10; NI; BT, 400; DU; PP, 339; TS, 16; TV, 37; CADE; SCRIBAN, D; DM; CA, 244—245; GO, 95.

Da). Rar se întâlnesc și formele: *pulpă*, *poamă pulpă* (Da, Hî, Șe), *văcărească* (Rm).

Foarte răspîndită în Moldova este și *feteasca*¹³⁶ (derivat din *fată*, cu suf. adj. *-esc*, nume datorat, se pare, formei strugurilor care sînt mici, cu boabele rotunde, mărunte și adesea rumenite).

Feteasca albă se întâlnește și sub numele de: *fetișoară*¹³⁷ (Bh, Brl, Căz, Cîo, Dș, Gi, Hol, Mr, Oș, Ză), *fetișă*¹³⁸ (Bel, Cv, R, Sb), *fetișcană* (Ci, Fe, Pd), *poama fetei*¹³⁹, *poama albă a fetei*¹⁴⁰ și *poama fetei albă*¹⁴¹ (la Huși), *poama fetei albă de Moldova* (Bm, Ct), *albă fetească*¹⁴² (Ct).

În județele Vrancea și Galați se întâlnesc sinonimele: *păsărească*¹⁴³, *poamă păsărească* și *păsărească albă*.

Cea neagră e răspîndită cu numele: *fetească neagră* (Ct, Cuț), *neagră fetească*¹⁴⁴ (Du, Vd, Z), *poama fetei neagră* și *poama fetei neagră de Moldova*¹⁴⁵ (Huși), *poama neagră a fetei* (Ct, Huși), *poama roșie a fetei* (Huși), *coada rînducii*¹⁴⁶ (Bv, Dd, Er), *rîndunică* (Dd), *păsărească neagră*¹⁴⁷ (Galați, Vrancea), *pădureață*¹⁴⁸ (Av).

Rar au fost întâlnite și formele *leăncă*¹⁴⁹ (<ucr. *leanka* „cămașă“ probabil nume dat varietății albe; Dum. E cu siguranță o influență din Transilvania, unde cuvîntul apare atestat ca nume al unei varietăți de struguri) și *fată regină* (Bv).

*Grăsa*¹⁵⁰ este un soi de struguri autohton, originar de la Cotnari sau adus de la Tokay, unde este cunoscută sub numele de *furmint*¹⁵¹. E răspîndită cu numele de *grasă* (Bucium, Copou, Cotnari), *grasă de Cotnari*¹⁵² (Ct, Hd, Iv), *grasă românească* (Cșt, Gc, Ră, Z), *grasă românească bătută*¹⁵³ (Boc, Bor, Cu, Hm, N, Pi, Td, Z, Ză), *poama cea grasă* (Ho, Lc, Pe), *poamă grasă de Cotnari* (Ht, J), *grasa cea mare* (Cv, Hl, Ph).

¹³⁶ DV, 11; DAMÉ; DS, 33; NI; VIN, 134; TDRG; BT, 403—405; DA; PV, 10; TS, 14; TV, 37; BV, 44—47; CA, 329—332; GO, 100.

¹³⁷ GV, 40; CA, 329.

¹³⁸ IM, 369.

¹³⁹ NI; MC, 7; CA, 329.

¹⁴⁰ BV, 44.

¹⁴¹ BT, 403.

¹⁴² VIN, 169.

¹⁴³ IP, 263; JO, 53; BLB, 229; HEM; DV, 10; DS, 33; NI; VIN, 172; ȘV; BT, 403—405; PI, 217; GV, 44; DU; BV, 44—47; CA, 329; GO, 100.

¹⁴⁴ DV, 11; VIN, 169.

¹⁴⁵ BT, 356.

¹⁴⁶ NI; CA, 356.

¹⁴⁷ DS, 47.

¹⁴⁸ JO, 53 și DU înregistrează forma struguri *pădurești*.

¹⁴⁹ GV, 40; CA, 329.

¹⁵⁰ LM, 93; IM, 264; JO, 53; BLB, 227; HEM; DV, 10; DS 33; NI; VIN, 172; TDRG; BT, 409—411; MC, 7; GV, 40; DA; PV, 10; TS, 12; TV, 37; BV, 42—44; CA, 327—329; GO, 95.

¹⁵¹ Vezi *Varietățile viei*: *grasa*, „Podgoria“, I, 23, 9 martie, 1930, p. 2.

¹⁵² TV, 37; BV, 42—44; CA, 327.

¹⁵³ BT, 409—411.

Rar apar și termenii derivați *grăsúță* (A, Ct, Sl), *grăsulie* (C, Rp Si), *grăsână* (Av, Ce, L).

Alteori, datorită faptului că o varietate de grasă are piețița subțire și plesnește ușor, mai ales după ploaie, i se zice *plesnitoare*¹⁵⁴ și *poamă plesnitoare* (Bm, Ci, Mg), *plesnitoare de Cotnari* (Cep), *poama care plesnește* (Of), *poamă crăpătoare* (Z). De asemenea, mai sînt întîlnite denumirile: *cotnăreacă* (Ba, Crs, Fu), *cotnăreacă* (Cg, Go, Is), *poamă de Cotnari* (Huși), *cotnăreă*¹⁵⁵ (Băi, Cut), *cotnăreacă plesnitoare* (Bm).

Izolată, la Cotnari, i se zice *grasă de Roznovănu*, *grasa Roznovanului* și *armașul viei Roznovanu*¹⁵⁶ (după numele unui proprietar de la Cotnari).

*Górdinul*¹⁵⁷ este considerat de specialiști ca una dintre cele mai vechi varietăți de struguri. Cuvîntul este răspîdit în Moldova însoțit de un adjectiv: *gordin țuguat* (PL), *gordin timpuriu*¹⁵⁸ (Cr, Er), *gordin mărunt*¹⁵⁹ (Băi, Ha, LC), *gordin mîtitel* (Pc, Pg), *gordin alb*¹⁶⁰ (Do, Ib), *gordin gurguiat*¹⁶¹ (AV, Bj, Fă, Tf), *gordin negru*¹⁶² (Cîr, Hî), *gordinul cel mare* (Băd, Dî), *gordin păsăresc* (Huși; alb, cu boabe mici și rare; cf. DA), *gordin moale* (Bș, Ch, Io, MV, Sn, St), *gordin virtos* (Chi, Ci, LS, Lt, Ug). Numai rar cuvîntul apare singur (Copou, Cotnari) sau e răspîdit sinonimul acestuia, *mierliță*¹⁶³ (Dd, LC). În ceea ce privește originea acestui cuvînt, Hasdeu crede că el se trage din tracul *gordin* (= *gardha* „strugurele ca fruct oprit“ <arianul *gordh* „a dori“ <sans. *gradh* „a dori“)¹⁶⁴. Credem însă că originea cuvîntului *gordin* este mai curînd rus. *górdina* „dîrmoz“, „coacăze“. (cf. DA).

În graiurile din Moldova *gordinul* se confundă adesea cu *gordănul*¹⁶⁵, care denumește o varietate de struguri cu boabele rotunde, mari, puțin îndesate. Termenul de *gordan* apare destul de rar (întîlnit la Cotnari), mai ales datorită confuziei semnalate.

Sînt însă răspîdite formele *gorgán*¹⁶⁶ și *poamă gorgăna* (Ha, Po), *gordeán*¹⁶⁷ și *poamă gordeacă* (Bg, Șp), denumiri care provin din *gorgan*

¹⁵⁴ LM, 93.

¹⁵⁵ Cuvîntul este atestat sub forma *cotniurea* (=strugure de Cotnari) încă din 1656, în *Catechismul calvinesc*, unde îl întîlnim în fraza: „că și cum are zice cineva că vinul de Cotnariu încălzește, iară carele nu-i de *cotniurea* (s.n.) nu încălzește“ (*Catechismul calvinesc*, ediția George Barițiu, Sibiu, 1879, p. 15).

¹⁵⁶ VIN, 165.

¹⁵⁷ COSTINESCU: BL, 94; HV, 91; AT, 132; JO, 53; DV, 10; DDRF; DS, 40; NI; VIN, 157; BT, 407—409; MC, 7; DA; PV, 10; TS, 15; TV, 39; CADE; BV, 24—25; SCRIBAN, D.

¹⁵⁸ BT, 407.

¹⁵⁹ *Idem*.

¹⁶⁰ DA.

¹⁶¹ BT, 407.

¹⁶² DA.

¹⁶³ BT, 408; NI; BV, 24.

¹⁶⁴ HV, 91.

¹⁶⁵ JO, 53; DV, 10; DS, 40; NI; VIN, 171; BT, 407; MC, 10; DA; TS, 12; TV, 39; CADE; BV, 18—20; CA, 313.

¹⁶⁶ HEM; NI; BT, 407; MC, 7; DA; TS, 14; SCRIBAN, D; BV, 18—20.

¹⁶⁷ DA; SCRIBAN, D.

„movilă mare de pământ“, datorită formei pe care o au strugurii. În cazul cuvîntului *gorgână*, s-ar putea invoca și proveniența lui din *gorgână* „goldană“

Rar au mai fost înregistrate și unele sinonime: *corb alb*¹⁶⁸ (Mi, Pă), *băldoăie*¹⁶⁹ și *băldoăie*¹⁷⁰ (Mj), *bildie* (Of), *bildioară* (Oș).

Pe *băldoăie* Hasdeu îl consideră femininul numelui propriu *Bâlde*, *Baldov* (*in*), derivat cu sufixul moțional *-oăie*, cu înțelesul primitiv de struguri din via *Băldoăiei*¹⁷¹. Mai aproape de adevăr ar putea fi însă presupunerea că *băldoăie* derivă din *bildie*, *băldie* (formele moldovenești ale lui *beldie*), mai ales că în Moldova se întîlnesc sinonime ale *gordanului* care poartă numele de *poamă bildie* și *băldie* (Of, Rm), *băldioară* și *băldioară* (Oș, Ul), iar butucul de *gordan* are vițele lungi. Cu totul izolat a fost înregistrat compusul *gorgân-curcân* (Zb; de la *corcan*).

Termenul *vulpe*¹⁷² denumește o varietate de struguri bifurcați la vîrf, cu boabele dese, negre, rotunde, care produce un vin de culoare roșie. În majoritatea localităților apare forma *hulpe*¹⁷³ (Băl, Bil, Ci, D, Oș, Vo) și derivatele *hulpoaică* (Am, Be, Lu, Lz, M, Pș, Ș, Va), *vulpoaică*¹⁷⁴ (Bd, M, Pr, Sh), *vulpoșită* (Gi, Si, SN), *vulpoaie* (NI, R).

Destul de des sînt întîlnite forme sinonimice de tipul: *mierleasă* (Bo, Bud, Cos, He, Mj), (strugure) *mierlesc*¹⁷⁵ (Bo, Sn), *mierlescă*¹⁷⁶ (Gn, Pîn, Sch), *mierleasă*¹⁷⁷ (I, Pun) sau compusele: *poamă mierlă* (Bm, Cl) și *poamă mertoasă* (Al, Boh, Fs).

Uneori apar și denumirile: *vulpe neagră*¹⁷⁸ (Ba, Fn, Mnd) și *coada vulpii*¹⁷⁹ (Bel, MR, Sl, Sor).

La Huși și sporadic, în toată Moldova este răspîdită *zghihăra*¹⁸⁰, o varietate de struguri asemănătoare cu *galbena de Odobești*.

Termenul *zghihără* a fost impus de tratatele de specialitate, în dicționare cuvîntul fiind atestat sub diverse alte forme întîlnite astăzi în zonele amintite: *chihoără*¹⁸¹ (Bg, Bre, Rs), *ghihără*¹⁸² (Ct, Dd, Le), *ghihoără*¹⁸³

¹⁶⁸ BT, 407; BV, 18—20.

¹⁶⁹ JO, 54; HEM; DS, 41; BT, 407; DA; BV, 18—20.

¹⁷⁰ JO, 54; HEM; DA.

¹⁷¹ HEM. Ideea este reluată și în DA.

¹⁷² IP, 264; BL, 94; EV, 35; JO, 53; HEM; DV, 11; DDRF; NI; VIN, 172; TDRG; MC, 7; PI, 217; DU; TS, 15; DM; CA, 323—325; GO, 95.

¹⁷³ NI; VIN, 169; CA, 323.

¹⁷⁴ NI.

¹⁷⁵ DM.

¹⁷⁶ DS, 51; PP, 339.

¹⁷⁷ DV, 11; NI; VIN, 171; CA, 323.

¹⁷⁸ VIN, 159.

¹⁷⁹ JO, 53; DU; SCRIBAN, D; CA, 248—250.

¹⁸⁰ NI; VIN, 155; MC, 7; DA; L, 3; CA, 270.

¹⁸¹ JO, 53; DDRF; TDRG; DA.

¹⁸² DA.

¹⁸³ JO, 53; TDRG; DA.

(Ci, Hc, Hr, MR, Sn, Tn), *zghihoără*¹⁸⁴ (Băl, Cri, Mc, Pt). *schioadră*¹⁸⁵ (Băd, Mă, Ss) și *zghihoără neagră*¹⁸⁶ (Ct).

Rar au fost înregistrate și cuvinte neîntâlnite în dicționare sau lucrări de ampelografie: *zghihărdă* (Gj, Mg, SP) și *zghiărdă* (Gj, Mg, P), *zgaiărdă* (Hr, Mg, Sm, Tp), *zgaiără* (Ci, Cu, Mr, Tru), *zghiără* (Vce). Atestarea unor forme ca *chihără* (A) și *chihărcă* (Ph) ne face să presupunem că denumirea s-a dat prin analogie cu *chihărcă* "femeie greoaie, ca o putinică" (cf. DA), datorită formei boabelor de strugure, care sînt mari și rotunde.

În jurul Iașului această varietate este numită *zăsănească*¹⁸⁷ (Bru, Cib, Mrs, Red, Șg).

Denumiri pentru soiuri hibride: balabán (-ă) (< tc. *balibín* „mare“; strugurii au boabele mari, albe; Hc, Șș, Vl), *ban* și *bănă* (Bd, D, St), *bănișor* și *bănișoară* (Am, To), *băniș* și *bănișă* (Băi, Cib, Da), *blanc* (-ă) (< săs. *blank* „neted“; J, Sl), *bobán* (-ă) (< *bob*; strugurii au boabele mari; VA, Va), *bobar* (Rn, Vd), *boghîțar* (Ms, Mș, Pă), *budacă* și *budarcă* (< *budai* + suf. -acă; strugurii au boabele mici, de culoare albă; Cj, Sc, Vl), *bumb* și *bumbă* (boabele sînt mici, îndesate pe ciorchine, de culoare neagră; Bă, Cl, T), *bunghișor* (Dm, O, Po), *burdújà* (strugurii au boabele mari, albe; Ag, E. To), *butăcică* (Pr, Sco), *butăciță* (< *butaș*; CZm, RN), *buturoasă* (de la *viță buturoasă*, mare cu coarde lungi; Cut, Ri), *cangură* (strugurii au boabele mari, albe; Cib, CC, Șg), *castor* (strugurii au forma palmei, fără degetul mare; Bm, St), *castrón* (Av, Fl, Ld), *cercelúșă* (Mas, Mg, Sir), *codiță* (Cf, Ha), *condac* și *condacă* (de la *condac* „mînerul ferestrăului“; Ci, Mg), *covățea* (D, Ze), *cúrpen* (Sh), *draghină*¹⁸⁸ (Cib), *frunzătúrá* (Dr, Hl), *frunzulită* (Cor, G), *gălúșcă* (Sco), *gărgăriță* (Ber, Pe), *gilmă* (boabele strugurilor sînt mari, umflăte; Fl), *gogoneașă* (Dr, Pn), *gúrá* (Al), *guriță* (BD), *iepurească*¹⁸⁹ (Cir), *iepuoaică*¹⁹⁰ (Dr. Rm), *iezeră* (strugurii au boabele foarte rare; Eu), *inelată* (Gj, Io), *lungană* (Cg, Ct), *lúngă* (Bm, C, Pț), *lunguioasă*¹⁹¹ (H, Ni), *lungurie* (Cj, Dd, Hn), *mustăciță* (A), *nămaie* (Bd), *nănaie* (Hi) și *nănacă* (Or, Sco; toate trei cuvintele denumesc o varietate hibridă cu boabele mici, roșiatice dela *nămaie* „vită măruntă“, *netedă* (Băi, Fl, Ve), *oloăgă* (strugurii sînt mici cu boabele negre; Br, Mi, Pc), *pitică* (de la *vie pitică*; Il, Le, Os), *plnăie*¹⁹² (de la *pîrnaie* „oală mare de făcut mîncare“; Pc), *ploschiță* (Ci), *rotúndă* (Al, R, Tb), *stelúșă* (Cig, Da), *sticlúșă* (Cz), *trúpeșă* (strugurii sînt mari; Tg), *ulcică* (Fn, Pd), *ulcicúșă* (Hi), *vălătúică* (ciorchinele e ca un vălătuc; Șp, T), *velică* (< ucr. *veličnii* „măreț“; Hli).

¹⁸⁴ TDRG.

¹⁸⁵ JO, 54.

¹⁸⁶ MC, 7.

¹⁸⁷ NI.

¹⁸⁸ DAMÉ.

¹⁸⁹ DAMÉ; VIN, 139.

¹⁹⁰ NI.

¹⁹¹ BM, 360 înregistrează struguri „lunguioși“.

¹⁹² DU.

4 DENUMIRI DATE DUPĂ LOCUL DE PROVENIENȚĂ A STRUGURILOR

Frîncușa sau *frâncușa*¹⁹³ (< *frînc* + suf. -ușa) e răspîndită cu acest nume la Iași, Cornari Huși și Odobești. Se crede că acești struguri au origine apuseană, fiind aduși de italieni: „Nu este exclus ca «frîncușa» sau «franchia» să fi fost, potrivit numelui, un soi de asemenea străin, adus de „franci”, adică de catolicii din Apus, poate de italienii sau genovezii din Chilia și din Cetatea Albă, în veacurile XIV — XV¹⁹⁴.”

De cele mai multe ori cuvîntul e întîlnit sub diverse variante fonetice și lexicale: *franchie*¹⁹⁵ și *poamă franchie* (Rd, S, Sr), *frâncchie*¹⁹⁶ și *frînghie*¹⁹⁷ (Bm, Ct, Zl), *frîncișă*¹⁹⁸ (Mas, Pt, VA), *frîncișă*¹⁹⁹ (Mi, So), *frîncie* și *poamă frîncie*²⁰⁰ (Pr, Zl), *frîncie*²⁰¹ (MR, T), *franculie* și *frangulie*²⁰² (Rf, TF).

Strugurii, pentru că au forma conică și sînt de cele mai multe ori bătuți, cu bobul rotund, plin de must și „adesea țărțarat pe ciorchine”²⁰³, au căpătat denumiri care scot în relief aceste calități.

Astfel, în toată Moldova, vom întîlni termeni ca: *mustoasă*²⁰⁴ și *poamă mustoasă*, *mustoasă de Moldova*²⁰⁵ (Huși), *poamă cu must* (A, Br, Cs, Cv, Pă, Ud), *poama mustului* (Cv, Dv), *creășă*²⁰⁶ și *poamă creață*, *creșoară* (Fm), *creșulie*, (So), *creșoăie* (Zb), *firțiră*²⁰⁷ și *țărțără*²⁰⁸, *firțiratică*²⁰⁹ (Băd, Cib, Dț, Mit, Tău), *țărțanoasă*²¹⁰ (Av, Șp), *firțiră*²¹¹ (Huși), *firțigăie*²¹² (Huși), *gurguiată*²¹³ (But, Fm, Gt, Tz), *poamă gurgui* (Fm), *gurgună*²¹⁴ (Ct, H) sau *gherghină*²¹⁵ (Zl).

¹⁹³ JO, 53; DDRF; DAMÉ; NI; VIN, 169; BT, 401—402; DA; DU; TS, 14; TV, 37; CADE; BV, 34—35; SCRIBAN, D; L, 3; DM; CA, 274; GO, 96.

¹⁹⁴ GO, 96.

¹⁹⁵ SV; CA, 274.

¹⁹⁶ DS, 43.

¹⁹⁷ DV, 10; BT, 411.

¹⁹⁸ JO, 53; DA.

¹⁹⁹ NI; DA.

²⁰⁰ DA.

²⁰¹ NI.

²⁰² DA.

²⁰³ CA, 275.

²⁰⁴ JO, 53; BLB, 228; DV, 10; DS, 43; NI; VIN, 169; SV; BT, 411—412; MC, 7; PI, 217; GV, 40; TS, 14; TV, 37; CADE; BV, 34; L, 5; CA, 274—276; GO, 99.

²⁰⁵ CA, 274.

²⁰⁶ DV, 10; DAMÉ; DS, 43; NI; BT, 401; MC, 7; GV, 40; DA; TS, 14; BV, 34—35; CA, 274.

²⁰⁷ JO, 53; DS, 43; NI; VIN, 134—135.

²⁰⁸ DV, 10; VIN, 170; DU; CA, 274.

²⁰⁹ PI, 217; DM.

²¹⁰ VIN, 169.

²¹¹ NI.

²¹² Idem.

²¹³ DV, 10; DA.

²¹⁴ NI; VIN, 169; CA, 262.

²¹⁵ VIN, 151.

Rar apar și denumiri ca: *frendușă* (Bo, Cep, Fm, Pu, Sp, Tr), *vi-noasă*²¹⁶ (Bacău și Vaslui), *moale vinoasă*²¹⁷ (Bd, Dv), *poama muștii*²¹⁸ (Huși), *muscă* (H), *mustă creasă* (Og), *moale* (Ci, Gj).

Denumiri pentru soiuri hibride: algeriană (Bg, Hd, Lv, PL), *algerie*²¹⁹ (Al, Cu), *americană*²²⁰ (în toată Moldova), *americânească* (Bm, Fo, Mc), *apuseană* (Co, M), *ardeleancă*²²¹ (Bi, Lz), *basarabeancă* (Cș, Li, St), *basarabească* (Ce), *boldară*²²² (Vce), *bulgară*²²³ (Ma, Vlă), *bulgar*²²⁴ (A, Cv, Rm), *bulgarcă* (Bo), *bulgărească*²²⁵ (Md, V), *crasnă* (Pă; strugurii i-a adus cineva de la Crasna), *dobrogeană* (Lt), *dobrogeancă* (Vs), *dunăreană* (Dș), *gălățean-că* (Bd, Dv), *hușancă* (Hs, To), *indigenă*²²⁶ (în toată Moldova), *italiană*²²⁷ (Cș, Rd), *italiancă* (Ds), *lipovenească* (Fr), *maghiară* (Bez, Dra), *mocănească* (Fe), *moldovenească* (Du, Vd), *muntenească*²²⁸ (Czm), *pămînteană* (Ct), *rusească* (Of), *tătarcă* (E, Vi), *țișănească* (Dv, Ud), *ungurească*²²⁹ (Cd, Go, Mg).

5. DENUMIRI DATE DUPĂ NUMELE UNOR ARBORI SAU PLANTE

În jurul Iașului și la Cotnari e întilnit *cioinăcul*²³⁰ (< *ciuin* derivat cu suf. -ac), o varietate de struguri numiți așa după aroma lor asemănătoare cu mirosul plantei (cf. DA) și după mulțimea semințelor pe care le au bobitele.

În Moldova e numit *cioinag*²³¹ (Ct, Ha), *cioineac*²³² (Hol, Mc), *ceonic*²³³ și *ceonică* (Bl, Bv, Cep, Cum, Cut, Db, Hol, PL), *cioineag* (Băd, Bec), *cioinic*²³⁴ (Db, Lc), *cionică*²³⁵ (Ic, Mn).

Prin etimologie populară s-au creat și formele: *ceaunică* (A, Ar, Md), *ceaun* și *poamă ceaună* (Be, Bîrn, Cir, Păș), *poama ceaunului* (Ch, Do, Ha, Li), *poama ca ceaunul* (CM).

*Coarna*²³⁶ circulă în toată Moldova ca substantiv feminin sau ca adjectiv: *poamă coarnă*. Numele provine din asemănarea care există între

²¹⁶ BT, 411; NI; BV, 34—35; CA, 274.

²¹⁷ CA, 274.

²¹⁸ BT, 411; NI; BV, 34—35.

²¹⁹ GLOSAR, OL, 2.

²²⁰ ȘV; GLOSAR, OL, 3.

²²¹ TS, 14.

²²² VIN, 131.

²²³ DS, 49.

²²⁴ NI; MC, 7.

²²⁵ VIN, 150.

²²⁶ ȘV.

²²⁷ GLOSAR, OL, 49.

²²⁸ VIN, 154.

²²⁹ BLB, 232.

²³⁰ JO, 53; DDRF, TDRG; DA; CADE.

²³¹ JO, 53; ȘI, II, 138; ȘV; TDRG; DA; DU; CADE.

²³² JO, 53.

²³³ CA, 260.

²³⁴ Idem.

²³⁵ NI; VIN, 138—139; BT, 415; TS, 14; CA, 260—262.

²³⁶ BA, 351; LM, 93; DD, 229; IM, 369; IP, 264; COSTINESCU; CIHAC; BL, 94; EV, 35; JO, 53; BLB, 227; HEM; DV, 10; DDRF; DAMÉ; DS, 36;

fructul cornului și strugurii acestei varietăți (conici, cu boabele dese și lungărețe). În unele localități se face deosebire între *coarna albă*²³⁷ (Ct, Dv, Mr), *coarna neagră*²³⁸ (Ct, Fi, Pe, VA) și *coarna roșie*²³⁹ (Ct, Mil), dar de cele mai multe ori se dă o singură denumire acestor subvarietăți. În majoritatea punctelor anchetate se găsesc derivate de tipul: *cornișoară* (Bg, Fg, PL), *cornorată*²⁴⁰ (Am, Da, Hi, St, Tb), *poamă cornar* (Fn, Lo, Ri), *cornurel* (Boh, Ci, Pr), *cornușă* (C, Pă, Ut), *corniță*²⁴¹ (Ce, Fl, Ni, Pc), *corniță roșie*²⁴² (Bd, Pg), *corniță albă*²⁴³ (Pb, Sp, Us), *corniță neagră*²⁴⁴ (Bo, L, Zl), *coarnele caprei* (Bel, Cic, Gt, Mș, Rș).

Datorită faptului că butucul este mare apar denumirile: *copăceanca*²⁴⁵ (Bh, Cz, Fm), *copăceană* (Bgd, Că, Ce, Co, Fo, Hu, Sor, Vv), *copăcel* (Bi, Lu, Tru, Țn), *poamă copac* (Ci, PL, SP), *poamă copacă* (Cl, Hb), *coarnă copac* (Băi, Cic), *coarnă copacă* (Cv, Po, Ră).

Izolată, *coarnei negre* i se zice *coarnă turcească*²⁴⁶ (Bri, Bt, Lc) și *asma*²⁴⁷ (< tc. *asma* „umbrar de viță, viță de vie“; Cj, D), probabil după numele dat inițial butucului de viță coarnă.

*Ochiul bouului*²⁴⁸, *poama bouului* (Birn, Ci), *ochiul vacii* (Bzu, Cib, Sg), *capul bouului* (Mg, Mj) sînt cele mai răspîndite cuvinte, întîlnite în jurul Iașului și la Cotnari, care denumesc varietatea *ochiul bouului*, un soi de struguri cu boabele foarte mari, rotunde, puternic brumate.

În zona viticolă a Ștefăneștilor sînt întîlnite formele *bouleană* și *bouleancă*, iar în alte localități apare o serie întreagă de sinonime legate mai ales de calitățile acestui strugure, perioada de coacere etc.: *boierească*²⁴⁹ (C, Cm, Hd), *poama boierului* (Bm, Red), *gărgăunăriță*²⁵⁰ (< *gărgăun*, probabil datorită faptului că acești struguri sînt mîncăți de viespi; Ct, St), *gîrgîriță* (Vce, VL), *poamă gîrgîriță* (Hol, Cîg) și *gîrgîratică*

NI; VIN, 172; TDRG; BT, 400—401; MC, 7; PI, 217; DA; CDDE; DU; PP, 339; TS, 14; TV, 37; CADE; SCRIBAN, D; CA, 230—232; DM; DSM, 15—16; GO, 99.

²³⁷ IM, 369; IP, 264; DS, 36; VIN, 159; TS, 14, 37; TV, 37; DSM, 15.

²³⁸ IM, 369; EV, 37; DV, 10; DS, 48; BT, 400; TS, 14; TV, 37; DSM, 16.

²³⁹ IP, 264; VIN, 158; BT, 400.

²⁴⁰ NI; CA, 230.

²⁴¹ BL, 94; JO, 53; DV, 11; DAMÉ; NI; DA; CDDE; DU; CADE; DM;

GO, 100. *Cornița* este considerată de unii specialiști o varietate aparte, datorită faptului că boabele strugurilor sînt mai mici. În Moldova însă cuvîntul denumește tot *coarna*, în unele localități (Cl, H) făcîndu-se precizarea că mai înainte numea *coarna sălbatică* (cf. și DA).

²⁴² MC, 7.

²⁴³ JO, 53.

²⁴⁴ Idem.

²⁴⁵ CA, 230.

²⁴⁶ VIN, 153.

²⁴⁷ HEM; ȘI, Ji, 395; DA; TV, 37; CA, 232. HEM și DA înregistrează cuvîntul în Mehedinți ca denumind vița care crește după ce un butuc a fost tăiat de tot.

²⁴⁸ NI; BT, 414; TS, 12; L, 3; CA, 247.

²⁴⁹ JO, 54; DV, 10; DS, 37; NI; BT, 414; DA; TS, 14—15; CADE.

²⁵⁰ NI; BT, 414.

(Huși; toate de la *gărgăriță*), *poama cea mare*²⁵¹ (Av), *poamă mare* (Vaslui, Neamt), *balabán*²⁵², *balaban roșu*²⁵³ și *poamă balabană* (< tc. *balibin* „mare“; Hc, Șș, Vi), (poamă) *timpurie*²⁵⁴ (în toată Moldova), (strugure) *timpuriu*²⁵⁵ (Bd, Cu, Lp), (struguri) *timpurii*²⁵⁶ (Băl, VG), (poamă) *varatică*²⁵⁷ (în toată Moldova).

Recent la Huși, Bohotin, Moșna și Răducăneni i se zice *poama burghezului și ochiul burghezului*, iar la Ștefănești, *poamă de bou și ochiul bouului alb de Ștefănești*.

Atestată în Moldova și Dobrogea numai de lucrările de viticultură, *tigva*²⁵⁸ (de la *tigvă*, plantă agățătoare ale cărei fructe, de forma unei sticle, seamănă cu acești struguri) este răspândită cu numele de *tidva*²⁵⁹ (Ct, Pș, H, Hi), *tivdă*²⁶⁰ (Hi, Sc, VR), *tivgă*²⁶¹ (Sg), *tivă*²⁶² (Mc, Pop) și sub formele derivate *tivdoasă* (Crt, Gb, Hr, SN), *tivdoasă*²⁶³ (PM) și *tivdoană*²⁶⁴.

În zona Huși i se zice *poama albă a calului*²⁶⁵, de unde o serie întreagă de alte denumiri: *poama calului*²⁶⁶, *poamă de cal*, *poamă de iapă* și *poamă căiță* (< *cal*).

Rar e denumită *poama mare*²⁶⁷ (Hi, Sf, Tt) și (struguri) *aromatici*²⁶⁸ (Ci).

Denumiri pentru soiuri hibride: *agud* (H), *agudar* (Am, Mv, Ph), *alunar* (Bg, Re), *alunel* (Cio, F, Hi), *anison* și *hános* (Bd, Da), *armurăr* sau *armurie* („Prin haplogie în loc de *armurărar*, plată întrebuintată împotriva „armurarei“, derivat din *armurare*, prin suf. nom. agent. -ar“; cf. DA. Numele i s-a dat mai întâi viței, care are frunzele mari, lucitoare ca *armurarul*, o plantă care vindecă *armurariul* la vite. Este un soi hibrid, cu strugurii galbeni și lungăreți; Bș, Co, Pr), *bambăl*²⁶⁹ (după numele unei plante mari de la tropice; Bg), *boz*, *boază* (Cio, Pe), *bozoaică* (strugurii au bobitele mici, negre ca la boz; Tru, Vi), *buruiană* (Bel), *chimion* (Fi), *chi-toășcă* (v. *pitoașcă* „numele unei ciuperci comestibile“. Strugurii sînt mari cu boabele albe; Cuț, Hd, So. În unele locuri (Cș, St) i se zice *poamă*

²⁵¹ PI, 217.

²⁵² DV, 11; VIN, 142; CA, 403.

²⁵³ DS, 37.

²⁵⁴ BL, 94; EV, 35; AT, 132; NI; TS, 14; TV, 37.

²⁵⁵ JO, 53; MC 7.

²⁵⁶ FDA, IL, 51; EV, 35.

²⁵⁷ BL, 232; NI; VIN, 138; BT, 414; L, 3; SCRIBAN, D.

²⁵⁸ TS, 14—15; CA, 245.

²⁵⁹ NI; BT, 414—415; GO, 95.

²⁶⁰ IP, 264; DV, 10; DS, 33; PI, 217.

²⁶¹ CA, 245.

²⁶² VIN, 172.

²⁶³ BA, 351; JO, 54; NI; CA, 245—246.

²⁶⁴ JO, 54.

²⁶⁵ DS, 37.

²⁶⁶ DV, 10; DS, 37; NI; BT, 414.

²⁶⁷ BT, 414.

²⁶⁸ EV, 16.

²⁶⁹ NI; MC, 7.

hrib), *căpșunar* (Ds), *cireș* (Av, C, Of, Păș), *cimșiră* (< tc. *cimșir* „merișor“; CV), *cóndur*, *cóndură* (numele vine de la o plantă agățătoare, cu flori galbene; Bh, Dv, Sb, To. I se mai zice *condár* (Ct, Hr), *cóndar* (Cp), *cónder* (Fo), *cóndir* (Cm, Sch), *cóndiră* (Ar, D, Mj, Mș, Mv, Vo), *condúr* și *condúră* (Cn, Mir, Red), *conduraș* (Gj, Nș; are strugurii ca floarea de *conduraș*), *copac* și *copacă* (Sp; i s-a dat denumirea după strugurii săi rămuroși, cu boabele mari, albe), *copăcel* (Bu, Co, Sco), *crăiță*²⁷⁰ (de la numele plantei care se mai cheamă și *văzdoagă*, sau de la denumirea dată unui fel de ciuperci; Crs, Tra), *frăgar* (On), *frăgărie* (Hb), *hasmațuchi* (Cu), *lóză* (< ucr., bg. *loza* „viță de vie, viță“; Ce), *mălină* (Bu, Rs, Sor, Tb. Este un soi hibrid, cu strugurii mici, negri. Bobițele au gust dulce, amărui), *măzăruiică* (CM, Cm), *merișor* (E), *mușcată* (Strugurii au forma umbrelei. Frunzele butucului sînt păroase, ca cele ale plantei decorative, numită *mușcată*; Bn, Cz, NB), *negrușcă* (de la numele plantei numită *negrușcă*; Gt), *paradísă*²⁷¹ (< *paradais* „patlagele roșii“; Da), *perjar* (Lp), *perjărie* (Mg), *plopană* (Mt, Tb, Tru), *ridiche* (Cj), *rújă* și *rújiță* (< sb. *ruja* „trandafir“; Ce, Of), *scorúșă* (strugurii sînt mici, boabele îndesate pe ciorchine, de culoare roșie sau galbenă; C, Le, Mc), *șipón* (cf. slovac. *šip*, bg. *šipka*, ceh. *šipek* „măceș“; Ce), *zirnă* (Bec, Cîg, Fru; bobițele sînt mărunte, dulci, amărui. Ciorchinele este ramificat, iar vița are foarte mulți cîrcei cu care se agată de arac).

6. DENUMIRI DATE DUPĂ NUME DE FRUCTE

agudă (BD, BG, Cu, H, Tn), *aiová* (< ucr. *aiva* „gutuie“; Hli, Mih) *alămîie* și *lămîie* (Bri, Gg, Ug), *alună* (Ci, Ds, Pă), *alunică* (Gș, H. Io, M), *caisă* (Av, Hc, Sd), *căpșună* (Dv, Oș), *căpșunică* (Eu), *căpșunoaie* (P), *cireșă* (Ct, Dt, Ot), *cireșică* (Ep), *cireșoaie* (Fl), *chersică* (< *piersică*; Bă, VR), *chirșă*²⁷² (< germ. *Kirsch* „cireașă“; A), *coacăză* (CM, Pd, VC), *curcudică* (Fn, Gu, Hîn, Pîr), *curcudușă* (Bn, Fă, Pe, Pl, Po), *fragă* (în toată Moldova), *frăguică* (Bg, Rs), *frăguliță* (Pîr), *frăguță* (Fru, Vic), *gutuie* (Ci, Ep, Sl, Vi), *harbuz* (Crs, GM), *harbuză* (Cm), *harbuzoaică* (Cs), *mără* (< *măr*; Pp, Vi), *măslină* (Bod, Hv), *mură* (Ax, Bu, CM, Gc), *nucă* (Dș, Pgu), *pară* (Bec, Do, Pe), *periă* (Căz, Di, Sj), *perjoaie* (Di, Pe, Z), *perjoaică* (Dă, Ms), *perjulică* (Cu, Măd), *pomușoară* (de la *pomușoară* „coacăză“; Al), *portocală* (Lr, Red), *silvă* (< ucr., bg. *sliva* „prună“; Mih), *smeură* (Măd), *smeurică* (Gl), *smochină* (Mt, Zm), *șipșină* (< ucr. *šipšina* „măceș“; Hli), *vișină* (Bh, PL), *vișinică* (Bg), *zarzără* (Lț, Tru, Us), *zărzărăică* (F, Lt, Pt).

7. DENUMIRI DATE DUPĂ SOIURI DE FRUCTE

După pere: *poamă coadeșă* (Cig, Ct, Zb), *poamă crăiască* (Cuc, H, TI), *poamă gamotă* (Fă, Sch, Vt), *poamă pergamută* (< it. *bergamotta*; Fe, Mir, Vce), *poamă untoasă* (Bm, Corl, Hv, VL).

²⁷⁰ DAME: NI; VIN, 150.

²⁷¹ BM, 360.

²⁷² Vezi Mateiu Caragiale, *Craii de Curtea-Veche*, Editura Eminescu, 1970, p. 149 care înregistrează cuvîntul *kirsch* (*kirschwasser*) „rachiu de cireșe“.

După cireșe : *poamă aslană*²⁷³ (< *Aslan* = nume propriu ; Bec), *poamă drăgănică* (Ct, Ha, Zm), *poamă moacră*²⁷⁴ (Da), *poamă pietroasă* (Ct, Gr, Uț).

După mere : *poamă domnească* (PC, Sp), *poamă viască* (F, St).

După prune : *poamă avramă* (Ba, Il, Lc), *poamă bardacă* (Cu, Mn), *poamă goldană* (Fl, Pl).

În stabilirea acestor nume s-a luat în considerație nu numai forma și culoarea fructului respectiv, ci, în primul rînd, gustul.

8. DENUMIRI DATE AVÎND ÎN VEDERE PERIOADA DE COACERE A STRUGURILOR

automnală (Ge), *autonică* (Corl), *autumnală* (Fi), *primăie* (Hs, Pă), *primă* (C, Ci), *primoi* (Pă), *timpurie* (Da, H, Tu), *tîrzie* (F, Oș, Vu), *tomnatică* (în majoritatea localităților), *văratică* (în toată Moldova).

8. ALTE DENUMIRI PENTRU SOIURI DE STRUGURI

*Óvisul*²⁷⁵ apare cu acest nume la Ștefănești. Este o varietate de struguri mici, bătuți, de culoare albă verzuie. Zeama are gust aromat. (La Cotnari i se zice *sâscă*²⁷⁶ (fem. lui *sas*), *sâscă viforită*²⁷⁷, *poamă sâsască*, *sâscă*, *poamă sâscă*, iar la Huși *bălăie* și *ovis alb*), *drăguîscă*²⁷⁸ (Bn, BS), *lăsculească*²⁷⁹ (Bd) și *lăscăedă* (Bos; probabil de la *lăscăeață* „oală“, cf. DU), *pîrci*²⁸⁰ (Bo, Tom) și *poamă pîrcă*²⁸¹ (Cri, Ct, Si; de la *pîrci* < bg. *pîrc*, sb. *prč*; „mirosul pe care-l are țapul“, *pîrțag* (Bo) și *poamă pîrțagă* (Ri, Tu; de la *pîrțag*, derivat din *pîrci* cu sens primitiv de țap; cf. DU), *rosculească*²⁸² (Cor), *romostin*²⁸³ (Bm, Sb), *samohăică*²⁸⁴ (Băi) și *șamohăică*²⁸⁵ (Tb, Zb), *slăcineancă*²⁸⁶ (Dd), *poamă șoinică*²⁸⁷ (Dd, H), (strugure) *tăiós*²⁸⁸ (Fn), (poamă) *tăiș*²⁸⁹ (Brs), *vinarișă* (Coz, Lo; de la *vinarișă* „plantă care uscată are un miros plăcut. Amestecată cu vin, dă o băutură plăcută; cf. DU), *voiculească*²⁹⁰ (Sh, Tu).

²⁷⁵ Vezi ȘI, II, 395.

²⁷⁴ (cireșe) *moacre* atestat în Bihor. Vezi SCRIBAN, D și CV, III (1951), 3—4, 46.

²⁷⁵ BA, 352 ; JO, 54 ; DDRF ; NI ; BT, 414 ; TS, 14 ; DLR.

²⁷⁶ JO, 53 ; NI ; VIN, 132—133 ; DU.

²⁷⁷ VIN, 132—133.

²⁷⁸ EV, 16.

²⁷⁹ JO, 54.

²⁸⁰ MC, 7 ; DU ; SCRIBAN, D.

²⁸¹ VIN, 152.

²⁸² MC, 7.

²⁸³ JO, 54 ; DU.

²⁸⁴ NI.

²⁸⁵ VIN, 142.

²⁸⁶ Lucian Costin, *Grăul bănățean*, II, Turnu-Severin, 1934, înregistrează cuvîntul cu sensul de „vie veche, nealtoită“.

²⁸⁷ În *Răspunsuri la Chestionarul lingvistic al lui B. P. Hasdeu*, vol. II, întîlnim *șoinic* „varietate de struguri“ (Pietroasa de Jos — Ploiești).

²⁸⁸ JO, 54.

²⁸⁹ NI ; VIN, 142.

²⁹⁰ HEM.

Strugurii mai capătă nume speciale dacă vița este altoită sau nu. Pentru via altoită apar denumirile: *strugure (poamă) nobil și nobilă* (în toată Moldova), *nobil alb* (Bd, Ep), *nobil negru* (F, T), *modernă* (Ld); pentru via nealtoită: *strugure (poamă) sălbatică* (în majoritatea localităților), *lăuruscă*²⁹¹ (Ci, H, Ts), *răuruscă*²⁹² (Bm, Hp), *aguridâr*²⁹³ (Ax), *halingă*²⁹⁴ (Cru), *curpen* (Mnd), *producător* (în majoritatea localităților).

*

Denumirile pentru varietățile de struguri sînt în general creații pe terenul limbii române. În formarea acestor cuvinte s-au luat în considerație caracteristicile esențiale ale varietății respective și astfel au apărut termeni referitori la *culoarea, forma sau calitatea* strugurilor. Aceste nume s-au dat varietăților de struguri vechi românești, varietăți care au fost numite inițial, în cele mai multe cazuri, cu adjective de bază (*alb, galben, negru, roșu, mare, mic, bun, rău*), pentru ca ulterior sfera acestor denumiri să se îmbogățească cu o serie de derivate ale acestor adjective principale.

După acest început, în care predomină formațiile adjectivale, apar o serie de termeni, de preferință substantive, ca rezultat al unor analogii cu valoare de metaforă.

Iată lista tuturor cuvintelor de bază care denumesc varietăți de struguri vechi românești: *alb, albă, armaș, armașă, băbească, bășicată, braghină, berbecel, busuioacă, cioinac, crăcană, cruce, cruciuliță, coarnă, crîmposie, fetească, frîncușă, galbenă, grasă, gordin, gordan, iordană, mustoasă, negru (moale și virtos), ochiul bouului, ovis, plăvaie, tămîioasă, tigvă, fița caprii, fița vacii, verde, vulpe, zghihară.*

În perioada dintre apariția filoxerei²⁹⁵ și răspîndirea primelor denumiri științifice pentru hibridi și varietăți străine de struguri transmise de lucrări de specialitate (aproximativ 1870—1900), s-au creat pe terenul limbii române o serie de termeni care s-au păstrat numai în graiurile populare. Aceste cuvinte denumesc varietăți de struguri create în țara noastră sau aduse din străinătate și au apărut relativ recent, din necesitatea de a denumi niște obiecte necunoscute, venite cu un nume străin sau fără acesta. În asemenea situații, s-a apelat la procedeele proprii limbii române, la cuvinte care evidențiau, în cazul de față, calitățile soiului respectiv (culoare, mărime etc.) sau îl apropiau de lucruri asemănătoare. Cum aceste caracteristici au stat și la baza denumirilor pentru

²⁹¹ BF, 208; DG, I, 207; PP, 339.

²⁹² BF, 208; PP, 339.

²⁹³ BF, 208.

²⁹⁴ PP, 339.

²⁹⁵ Filoxera a fost depistată la noi în țară între anii 1877—1878 în județul Prahova, iar în 1884 ea „a fost constatată oficial” și „s-a înființat impozitul filoxerei. De la 1884 ...cînd viile ocupau o suprafață de 134 000 ha și pînă la 1897 cînd am avut maximul de suprafață plantată, filoxera a distrus 49 793 ha, adică în medie o suprafață de 3 557 ha pe an” (PV, 4).

soiuri vechi românești, hibridii (ca și oricare altă varietate străină sau românească de dată recentă) au fost numiți nu cu adjective de bază sau derivate ale acestora, ci cu alte categorii de adjective care nu reprezintă culori fundamentale, ci nuanțe.

Ulterior, această parte a lexicului viticol s-a îmbogățit și cu o serie de denumiri date prin analogie, strugurii fiind numiți după numele unor fructe, plante sau obiecte, care aveau comun cu varietatea respectivă forma sau culoarea.

După cum spuneam, aceste cuvinte au fost create (și se mai creează încă și astăzi) și au circulat numai în graiurile populare. Așa se explică faptul că ele nu sînt atestate în tratate de viticultură (nici în dicționare) și apar, destul de rar (doar cuvintele referitoare la mărimea și culoarea strugurilor), numai în lucrări care au ca scop adunarea de material lexical din graiuri (vezi AT, BM, JO).

Formele cele mai recente, cuvintele care denumesc soiuri de struguri pornind de la asemănarea cu diferite obiecte, plante sau fructe, domină acest lexic în care formațiile adjectivale (mulțimea derivatelor) par mai adesea creații ad-hoc.

Denumirile pentru soiurile hibride, care au la bază criteriile semnalate mai sus, circulă izolat în toată Moldova, fără a forma arii compacte. Ele sînt răspindite mai ales în zonele fără podgorii, unde influența cărții de specialitate nu s-a făcut simțită. În celelalte localități, hibridii coexistă cu soiurile vechi românești, dar poartă denumirea lor aproximativ științifică.

Din punct de vedere gramatical avem de-a face, așadar, cu *adjective* (propriu-zise sau derivate) și cu *substantive*.

Cronologic, distingem două mari categorii de termeni care denumesc varietățile de struguri. În primul rînd, iese în relief un strat vechi format din adjective propriu-zise, adjective derivate (de la substantive sau verbe) și substantive, cuvinte de bază, fundamentale. Acelor formații li s-au adăugat creații mai noi, de obicei adjective derivate din adjective propriu-zise, cu ajutorul unor sufixe. (Toate aceste cuvinte numesc varietăți vechi de struguri). În al doilea rînd, un strat recent format în special din adjective care reprezintă nuanțe și substantive nume de arbori, plante, diverse obiecte (toate aceste cuvinte numesc varietăți hibride).

I. FORMAȚII ADJECTIVALE

1. DENUMIRI DUPĂ CULOARE

abrașă	albișoară	arămească	brunărie
alace	albiță	arămie	cicică
alb	albuică	arsă	cireșie
albă	alburie	aurie	cîrmiză
albicioasă	albuț	bălaie	corbească
albior	albuță	bălană	crască
albișor	arapă	brunată	

galbenă	măslinie	porumbie ²⁹⁶	rozior
gălbenușă	mov	profilă	ruginie
gălbie	movă	prohiră	ruginit
gălbinea	murgă	roș	săin
gălbinnie	neagră	roșă	seimea
gălbiniță	negri	roșculiță	seină
gălbinoasă	negricioasă	roșiatică	sticloasă
gălbioară	negrișoară	roșie	strălucită
gălbîșoară	negriță	roșioară	verde
gălbucă	negru	roșu	verduncă
gălbuie	negruță	roșuță	vineți
gangură	olivă	roz	vișinie
harapă	pămîntie	roză	vinăt
laie	pestriță	rozică	vinată
lăiță	plăvană	rozie	
luminoasă	pleviță	rozioară	

2. DENUMIRI DATE DUPĂ CALITATEA STRUGURILOR

acără	cîinească	mămăligoasă	răpănoasă
acricioasă	crăiești	moale ²⁹⁷	scuturătoare
acrișoară	crăpătoare	mustoasă	tare
acruță	dulce	mușată	tămîiată
apoasă	frumoasă	muștereață	tămîioasă
aromatică	frumoși	necăcioasă	trăsnitoare
aromatici	frumușică	parfumată	țișpoagă
ațoasă	gozorască	plesnitoare ²⁹⁸	vină
băloasă	haramă	prăjit	vinoasă
boscănată	hărămcască	puritană	vinos
bună	împărătească	puritană	vinoasă
buni	lunecoasă	puruoasă	virtoasă
busuioacă	malacă	ravacă	virtos
busuioiță	malagă	răi ²⁹⁹	zămoasă
	mălăiată		zămos

3. DENUMIRI DATE DUPĂ FORMA BOBIȚELOR ȘI A STRUGURILOR

babască	bobană	crîmpoasă	grășiță
balaban	buturoasă	crîmpoșie	gurguiată
băbască	cîrligoaneă	fetească	gurgună
băbească	cîrligancă	fîrțigaie	iepurească
băldăoaie	clempoșie	fîrjiră	iezeră
băldovaie	copăceană	ghileșaie	inelată
bășicată	copăceancă	gîlmă	lungană
bășicoasă	crăcănată	gîrgiratică	lungă
bătut	crăcănoasă	gogoneață	lunguioasă
bătută	crăcoasă	grasă	lungurie
beșicată	creață	grăsulie	mare
	crețișoară	grăsuță	mărunt

²⁹⁶ JO, 54.²⁹⁷ JO, 54; VIN, 157; ȘV.²⁹⁸ LM, 93.²⁹⁹ EV, 16.

măruntă	nănacă	răricică	țărțănos
mărunțel	netedă	rășchirată	țărțără
mărunțică	oloagă	rotundă	țirțior
mic	păsărească	schimpoșie	țirțiratică
mică	pitică	tigvană	țirțiră
mititică	rar	tidvoasă	țuguiat
mustăciță	rară	tigvoasă	vălătucă
nămaie	rânțuiată	trupeșă	velică
nănaie	rânțurată	turtită	

4. DENUMIRI DATE DUPĂ LOCUL DE PROVENIENȚĂ A STRUGURILOR

algeriană	cotnărea	frenchișă	maghiară
algerie	cotnăreancă	frenchie	mocănească
americană	crasnă	frinchie	moldovenească
americănească	dobrogeană	frîncușă	muntenescă
apuseană	dobrogeancă	gălățeancă	odobească ³⁰⁴
ardeleancă	dunăreană	grecesc ³⁰¹	pămînteană
basarabeancă	foșăneancă ³⁰⁰	hușancă	rusească
basarabească	frânchie	indigenă	tătară
boldară	franchie	italiană	tătarcă
bulgar	franculie	italiancă	țigănească
bulgară	frangulie	leșesc ³⁰²	ungurească ³⁰⁵
bulgarcă	frânchie	leșească ³⁰³	
bulgărească	frânghie	lipovenească	

5. DENUMIRI DATE AVÎND ÎN VEDERE PERIOADA DE COACERE A STRUGURILOR

automnală	primaie	timpurie	tîrzi ³⁰⁶
autonică	primă	timpuriu	tomnatică
autumnală	primoi	tîrzie	văratică

II. FORMAȚII SUBSTANTIVALE

1. DENUMIRI DUPĂ CULOARE

albitură	corb	pestrițătură	țigană
cioară	negritură	țigan	țigancă

2. DENUMIRI DUPĂ CALITATEA STRUGURILOR

armaș	braghină	brăghinoară	plumb
armașă	brăghinar	brăghioară	sifon
bețivană	brăghinor	brăghită	sifoană
borșar		crăiasă	sifoancă
bragă			

3. DENUMIRI DATE DUPĂ FORMA BOBIȚELOR ȘI A STRUGURILOR

babă	bană	băldioară	bănișoară
ban	băldie	bănișor	bănuț

³⁰⁰ DAMÉ ; NI.³⁰¹ BA, 352.³⁰² JO, 54.³⁰³ DV, 11 ; DS, 49 ; NI ; VIN, 140.³⁰⁴ JO, 54.³⁰⁵ BLB, 232.³⁰⁶ FDA, II, 52 ; EV, 16.

bănuță	butăciță	cracă	mierliță
bărbăcut	candeluță	crăcană	mursă
bărbăcută	cangură	crăciță	pirnaie
bășică	capră	crăcișoară	ploschiță
bășicătură	castor	cruce	poloboc
bășicuță	castron	cruciță	poloboacă
berbec	căiță	cruciuliță	pulpă
berbecel	căldare	curpen	pungă
berbeciță	căldărușă	fată	putinică
beșică	căpriță	fecioară	rîndunică
bildie	cerceluș	feciorică	schimpușă
bîldioară	cercelușă	fetișcană	steluță
boban	cioară	fetișoară	tidvă
bobar	ciolan	fetiță	tigvă
boghițar	clempușă	frunzătură	tivdă
bouleană	clopoțel	frunzuliță	țîță
bouleancă	cocoană	gălușcă	ulcioară
budacă	coconeă	gărgăriță	ulcicută
budarcă	coconiță	grăsătură	vulpe
bumb	codiță	gură	vulpoaică
bumbă	condac	gurgui	vulpoaie
bunghișor	condacă	guriță	vulpoșiță
burdujă	corb	iepuoaică	
butăcică	covățea	hulpe	

4. DENUMIRI DATE DUPĂ NUMELE UNOR ARBORI SAU PLANTE

anison	condur	hanos	paradaisă
armurar	condură	hasmațuchi	ploapă ³⁰⁷
bambal	conduraș	hrib	plop ³⁰⁸
boz	copac	joiană	plopană
boază	copacă	joienică	ridiche
bozoaică	copăcel	loză	rujă
buruiană	corn	mălină	rujiță
chimion	cornar	măzăruiică	scorușă
chitoașcă	cornurel	merișor	zîrnă
cireș	crăiță	mușcată	
cimșir	gherghină	negrușcă	

5. DENUMIRI DATE DUPĂ NUME DE FRUCTE

agudă	chersică	harbuz	perjulică
aivă	chirșă	harbuză	pomușoară
alămie	coacăză	harbuzoaică	portocală
alună	coarnă	mară	silvă
alunică	corniță	măr	smeură
caisă	curcudică	măslină	smeurică
căpșună	cureudusă	mură	smochină
căpșunică	fragă	nucă	șipșină
căpșunoaică	frăguică	pară	vișină
cireașă	frăguțiță	perjă	vișinică
cireșică	frăguță	perjoaie	zarzără
cireșoaică	gutuie	perjoaică	zarzărăică

³⁰⁷ JO, 54 ; NI.³⁰⁸ NI, VIN, 153.

PROCEDEE DE FORMARE A CUVINTELOR

Din faptele prezentate pînă acuma se desprind o serie de observații lingvistice privind formarea cuvintelor în limba română.

Trebuie subliniat în primul rînd rolul sufixelor, în special al sufixelor diminutivale, în crearea unor termeni privind soiurile de struguri. Vom încadra aici toate cuvintele care nu sînt atestate cu sufix sau care, deși atestate, nu au fost folosite direct pentru soiuri de struguri și s-au format printr-o derivare independentă.

Iată, în ordine alfabetică, lista celor mai întrebuițate sufixe :

-ană : *bobană*

-ar : *agudar, aguridar, alunar, armurar, bobar, boghițar, borșar, brăghinar, brumar, căpșunar, cornar, frăgar, harbuzar, perjar, pomițar* (< *pomiță* „fructul unei tufe de fragi“).

Sufixul acesta nu este atît de productiv ca în terminologia forestieră³⁰⁹, de exemplu, dar răspîndirea lui în terminologia viticolă întărește ideea că el „are o largă răspîndire în limba română și, mai ales, în limba populară“³¹⁰.

-ărie : *frăgărie, perjărie*

-că : *bulgarcă, româncă, tătarcă*

-ea : *cotnărea, cuconea, gălbenea*

-eancă : *cotnăreancă, focșăneancă, hușeancă*

-ească : *arămeasă, merleasă*

-ească : *hărămească, zăsănească*

-el : *cornurel*

-ică : *bozoică, butăcică, mușatică, mușițică*

-iță : *bozoiță, butăciță, butuciță, grășiță, harbuzoiță, hribăciță, ne-
griță, răvăciță, vălătuciță, zămoșiță*

-oaică : *bozoaică, butoaică, harbuzoaică, hriboaică, perjoaică*

-oaie : *bozoaie, căpșunoaie, cireșoaie, harbuzoaie, perjoaie*

-oancă : *cîrlișoancă*

-oară : *bănișoară*

-oasă : *acricioasă, merloasă, răvūcoasă, tidvoasă, vălătucoasă*

-uică : *frăguică, mazăruică*

-(i) or : *brăghinor, firșior*

-ură și varianta -ătură : *albitură, frunzătură, grăsătură, negritură, pestrițătură*

-uță : *bănuță, cornuță, frăguță, hribuță*

După cum se poate observa, din totalul de 20 de sufixe cele mai bine reprezentate din punct de vedere numeric sînt -ar (15) și -iță (10). Cuvintele noi formate cu aceste sufixe provin din teme substantivale și

³⁰⁹ Vezi V. Arvinte, *Terminologia exploatării lemnului și a plutăritului*, „Studii și cercetări științifice”, Filologie, Iași, VIII, 1957, fasc. 1, p. 125.

³¹⁰ Elena Ciobanu, *Categoriile semantice create de sufixul -ar în limba română*, *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. al III-lea, Editura Academiei R.P.R., 1962, p. 154.

adjectivale. Din cele 76 de derivate, 60 provin din substantive (30 masculine, 25 feminine și 9 neutre), iar 12 din adjective.

Dintre derivatele cu sufixe, o importanță aparte prezintă substantivele derivate cu sufixe moționale. Formarea de substantive feminine de la masculine este des întâlnită și ea se datorește acordului de gen al substantivului determinat (care reprezintă un adjectiv al substantivului de bază) cu substantivul generic *poamă*.

Dăm mai jos lista acestor substantive moționale întâlnite în anchelele directe din Moldova :

poamă bambală (<*bambal* „plantă mare de la tropice“; cf. SCRIBAN, D; Bg), *poamă bană* (<*ban*; Bd, D, St), *poamă bănișoară* (<*bănișor*; Aur, To), *poamă bănușă* (<*bănuș*; Băi, Cib, Da); *poamă boază* (<*boz*; Cio, Pe), *poamă buchetă* (<*buchet*; MR), *poamă bumbă* (<*bumb*; Bă, Cl, T), *poamă butașă* (<*butaș*; LC), *poamă butacă* (<*butac*; Ar, Cș), *poamă ceaună* (<*ceaun*; Ep, Hv), *poamă clempușă* (<*clempuș*; Băd), *poamă condacă* (<*condac*; Ci, Mg), *poamă copacă* (<*copac*; Sp), *poamă haramă* (<*haram*; Rd), *poamă harbuză* (<*harbuz*; Ib, Ps), *poamă hribă* (<*hrib*; Băi), *poamă mară* (<*măr*; Pp, Vi), *poamă pelină* (<*pelin*; Hu), *poamă ploapă* (<*plop*; Bel), *poamă poloboacă* (<*poloboc*; Bd), *poamă plumbă* (<*plumb*; Ră), *poamă ravacă* (<*ravac*; Ho), *poamă schimpușă* (<*schimpuș*; Pop), *poamă sifoană* (<*sifon*; Bd), *poamă vălătucă* (<*vălătuc*; I).

Numărul mare de sufixe a creat extrem de multe variante lexicale pentru una și aceeași noțiune, fapt care lasă impresia unor creații suspecte. Trebuie menționate aici cazurile derivatelor cu sufixe moționale, cînd de la un substantiv masculin au apărut o serie întregă de cuvinte feminine :

boz>*boază*, *bozoaică*, *bozoaie*, *bozoiță*, *bozaică*; *butaș* > *butașă*, *butăciță*; *butoi*>*butoaie*, *butoaică*; *butuc*,>*butucă*, *butuciță*; *ceaun*,>*ceaună*, *ceaunică*, *ceaunea*; *harbuz*>*harbuză*, *harbuzoaie*, *harbuzoaică*, *harbuzoiță*; *hrib*>*hribă*, *hriboaică*, *hribuță*, *hribăciță*; *ravac*>*ravacă*, *răvăciță*, *răvăcoasă*.

Uneori însă, substantivul determinant, de gen masculin, cu rol de atribut al substantivului generic feminin (*poamă*)-se alătură acestuia fără acordul de gen : *poamă ban*, *poamă boz*, *poamă bănuș*, *poamă harbuz*, *poamă ravac* etc.

Un alt procedeu de îmbogățire a lexicului viticol îl constituie *compunerea*³¹¹

³¹¹ Cuvintele vor fi grupate după *criteriul morfologic* și nu după cel sintactic. Se va pleca, deci, în primul rînd, de la părțile de vorbire care intră în compunere. Rar vom apela, însă, și la criteriul sintactic, potrivit căruia compusele s-ar împărți în *sintactice* și *asintactice*, în compuse formate prin *juxtapunere* și *elipsă* (vezi în acest sens Arsène Darmesteter, *Traité de la formation des mots composés dans la langue française comparée aux autres langues romanes et au latin*, deuxième édition vue, corrigée et en partie refondue, avec une préface par Gaston

În terminologia viticolă românească compunerea este de dată recentă, făcînd parte din „perioada modernă“, care începe spre sfîrșitul secolului al XVIII-lea și se continuă pînă în zilele noastre³¹²

Substantivul prezintă, în cazul de față, cele mai dese forme de compunere.

Există, în mare, două categorii de compunere, clasificabile după prezența sau absența substantivului generic (de obicei *poamă*):

- a. compuse care includ substantivul generic și
- b. compuse care îl presupun și în care termenul de bază reprezintă numele unei varietăți.

1. Substantiv în N + substantiv în G

- a. **Compuse cu substantivul generic** (*poamă* sau *strugure*):

Poama berbecului, poama boierului, poama boului, poama burghezului, poama căprii, poama ceaunului, poama cucoanei, poama fetei, poama vacii, strugurele berbecului, strugurele caprei.

- b. **Compuse fără substantivul generic:**

Capul boului, coarnele caprei, cornul vacii, ochiul vacii, ochiul burghezului, pulpa vacii, fița caprei, fița vacii, fița oii.

Determinatul este un substantiv în cazul nominativ, de cele mai multe ori la singular (într-un singur exemplu el este la plural: *coarnele caprii*), iar determinantul, un substantiv în cazul genitiv, totdeauna la singular, cu funcție de atribut al substantivului.

Aceste creații sînt prin excelență de origine populară și au ca punct de plecare o metaforă sau o comparație³¹³.

2. Substantiv + substantiv (ambele în nominativ—acuzativ)

Acest tip de compunere este slab reprezentat. Ambii termeni sînt substantive comune, la numărul singular și în general de același gen: *babă-căldare, fragă-căpșună, gorgan-curcan, poamă tîmiiie, fată-regină, poamă măslină, poamă căldare, poamă cruce, poamă cruciuliță, poamă fetișoară.*

În rare cazuri substantivele sînt de genuri diferite: *coarnă-copac, poamă, curpen, poamă ceaun.*

De obicei, termenul al doilea este simțit ca un adjectiv mai ales cînd primul substantiv este *poamă*.

Paris. Emile Bouillon, éditeur, Paris, 1894, și *Formarea cuvintelor în limba română*, vol. I. *Compunerea*. Editura Academiei, 1970.

³¹² *Formarea cuvintelor în limba română*, vol. I, p. 233.

³¹³ Vezi Halina Mirsca, *Unele probleme ale compunerii cuvintelor în limba română*, Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română, vol. I, Editura Academiei R.P.R., 1959, p. 178.

Din punct de vedere sintactic, aceste substantive juxtapuse sint în raport de coordonare copulativă.

3. Substantiv + adjectiv

a. **Substantivul reprezintă noțiunea generică** (*poamă sau strugure*):

poamă bășicată, poamă grasă, poamă galbenă, poamă mustoasă, poamă păsărească, poamă roșie, poamă verde, strugure bășicat, strugure gras, strugure galben, strugure untos.

b. **Substantivul reprezintă numele unei varietăți**:

braghină deasă, braghină mare, corb alb, cruce neagră, gordin gurguiat, gordin mărunț, vulpe bătută, vulpe roșie.

În majoritatea cazurilor termenul al doilea este un adjectiv propriu-zis. Uneori, cu valoare de adjectiv apare un participiu: *poamă arsă, cruce întoarsă, barghină turtită.*

De cele mai multe ori substantivul precedă adjectivul. Doar într-un exemplu (*sfânta cruce*) adjectivul precedă substantivul.

4. Substantiv provenit din adjectiv (nume de varietate) + adjectiv

alba bășicată, feteasca albă, fetească neagră, feteasca roz, galbena românească, grasa românească.

5. Substantiv propriu-zis (nume de varietate) sau substantiv provenit din adjectiv + articol + adjectiv

În cazuri destul de rare, când adjectivul stă după substantiv, între ele apare articolul demonstrativ *cel, cea*: *braghina cea bătută, gordinul cel mare, galbena cea sticloasă, grasa cea mare, coarna cea neagră.*

6. Substantiv + prepoziție + substantiv

a. **Primul substantiv reprezintă noțiunea generică**:

poamă de bou, poamă de cruce, poamă în cruci, poamă cu bășici, strugure de cruce.

b. **Primul substantiv reprezintă numele unei varietăți**:

tămâie de butuc, tămâie de strugure, moscă cu busuioc.

Termenii componenți sint de obicei substantive comune la singular. Alteori, al doilea substantiv este numele de origine sau de cultură al varietății de struguri: *tămâie de Moldova, braghină de Drăgășani.*

Din punct de vedere al raporturilor sintactice, primul substantiv are rol de determinat, iar prepoziția și al doilea substantiv formează atributul substantival prepozițional, determinant.

Există și un tip de compunere extrem de interesant în care determinatul (logic) devine determinant (gramatical): *cruce de poamă* (< *poamă de cruce*), *cruce de strugure* (< *strugure de cruce*).

7. Substantiv (provenit din adjectivul care determină specia) + prepoziția de + substantiv (numele localității de origine sau de cultură)
busuioacă de Moldova, busuioacă de Bohotin, galbenă de Odobești, grasă de Cotnari, neagră de Ștefănești, roză de Huși, tămîioasă de Bohotin, tămîioasă de Moldova.

8. Prepoziție + substantiv

Aceste formații sînt foarte rare : *în cruci, în cruce.*

9. Substantiv (generic) în nominativ—acuzativ + adjectiv + substantiv în genitiv

poama albă a fetei, poama neagră a fetei, poama roșie a fetei.

10. Substantiv (propriu-zis sau provenit din adjectiv) + adjectiv + prepoziție + substantiv (numele localității de origine sau de cultură) :

a. Substantivul reprezintă noțiunea generică :

poamă grasă de Cotnari, poamă galbenă de Odobești, strugure roz de Uricani.

b. Substantivul reprezintă numele unei varietăți :

busuioacă roșie de Bohotin, tămîioasă vînată de Bohotin.

11. Substantiv în nominativ—acuzativ + substantiv în genitiv + adjectiv

a. Substantivul reprezintă noțiunea generică :

poama fetei albă, poama fetei galbenă, poama fetei neagră.

b. Substantivul reprezintă numele unei varietăți :

îșta căprii albă, îșta căprii neagră.

12. Substantiv în nominativ—acuzativ (generic sau nume de varietate) + substantiv în genitiv + adjectiv + prepoziție + substantiv (numele localității de origine sau cultură)

poama fetei albă de Moldova, poama fetei neagră de Moldova, ochiul bouului alb de Ștefănești, îșta căprii neagră de Bucium.

13. Substantiv (generic sau nume de varietate) + adjectiv determinativ + adjectiv calificativ

poamă sfântă bătută, vulpe roșie bătută.

14. Substantiv provenit din adjectiv + adjectiv determinativ + adjectiv calificativ

grasă românească bătută.

15. Substantiv + prepoziție + substantiv + adjectiv

braghina cu bobul mare, braghina cu bobul mic, buciurn de poamă galbenă.

16. Adjectiv + adjectiv

De obicei ambele sint adjective propriu-zise : *alb-mărunt, alb-mic, negru-virtos, roz-alb, dulce-mierosă, moale-vinoasă, neagră-rozie, roză-galbenă.*

Uneori, al doilea adjectiv provine din participiu : *alb-bătut, alb-prăjit, sfântă-bătută, neagră-bătută, albă-bătută.*

Adjectivele pot fi de genul masculin sau feminin în funcție de substantivul subînțeles (*strugure* sau *poamă*).

17. Numeral cardinal + substantiv

trei struguri, patru frați.

Majoritatea acestor compuse se formează pe baza unor asocieri și comparații, iar valoarea afectivă sau expresivă este dată de termenul al doilea, care este de obicei un adjectiv.

Creațiile care numesc soiuri de struguri sint compuse de tip metaforic, cuvinte ce rezultă din compararea obiectului pe care-l denumesc cu alt obiect.

Majoritatea acestor compuse metaforice aparțin tipurilor *substantiv + substantiv în genitiv, substantiv + adjectiv, substantiv + prepoziție + substantiv*. Substantivul este reprezentat prin cele mai multe exemple. Urmează apoi adjectivul.

De cele mai multe ori, aceste formații pot fi analizate din punct de vedere gramatical și semantic : *poamă grasă*. Adjectivul determină substantivul care reprezintă denumirea unui fruct (*poamă*) dintr-o anumită specie (*grasă*).

★

Cercetările dialectale efectuate mai ales în regiunile viticole ale Moldovei au scos la iveală eterogenitatea lexicului referitor la varietățile de struguri.

Denumirile pentru soiurile de struguri au fost date spontan, au apărut din cele mai vechi timpuri și sînt legate de primele atestări ale cultivării viței de vie pe teritoriul patriei noastre.

Inițial soiul de struguri a fost denumit luîndu-se în considerație perioada de coacere (*timpurie, tîrzie*), culoarea strugurilor (*roșu, galben, alb*), mărimea acestora (*mare, mic*), calitatea lor, (*bun, rău*).

Apoi, sfera acestor numiri generale se lărgește și apar nume speciale, majoritatea dintre ele fiind rezultatul unor analogii cu valoare de metaforă sau cuvinte care au la bază criteriile semnalate mai sus (*vulpe, grasă, fetească* etc.). Tratatelor din viticultură vor înregistra o parte dintre aceste denumiri, specialiștii vor crea termeni noi și, cu timpul, în graiurile populare vor apărea toate aceste cuvinte care, datorită perioadei lor de formare, sînt considerate ca cele mai vechi denumiri pentru soiuri de struguri.

Graiurile populare din Moldova au păstrat în cea mai mare parte pînă astăzi denumirile pentru soiurile vechi românești (numele de bază sau diverse variante fonetice), chiar dacă varietatea respectivă nu se mai cultivă astăzi pe terenuri întinse. În cazul în care cuvîntul de bază nu este cunoscut se întrebuițează sinonimul acestuia sau se apelează la creații proprii, care evidențiază caracteristicile varietății respective. Unii termeni au apărut în graiurile din Moldova pe cale cultă (datorită tratatelor de agricultură sau inginerilor agronomi din centrele viticole). Este cazul cuvintelor *bășicată, berbecel, cîmposie*, care denumesc soiuri de struguri răspîndite în Muntenia sau Oltenia.

Interesant este faptul că în cadrul denumirilor pentru soiurile de struguri vechi românești, sinonimia este foarte bogată și variată. Iată, de exemplu, sinonimele pentru varietatea *ochiul bouului*: *boierească, bouleană, bouleanca, capul bouului, gîrgăunariță, gîrgîratică, gîrgîriță, ochiul burghezului, ochiul vacii, poama boierului, poama burghezului, poama bouului, poamă boierească, poamă gîrgîriță, văratică*.

În formarea termenilor care denumesc soiuri de struguri vechi a stat la bază nu numai un procedeu semantic, datorită căruia denumirile sînt rezultatul unor analogii (deci cu valoare de metaforă), ci și unul formal, în care predomină formațiile determinat+determinant. Potrivit acestuia din urmă asistăm, de obicei, la formarea unor noi denumiri prin alăturarea unui adjectiv (care arată *culoarea, mărimea* sau *calitatea* strugurilor) la numele soiului de bază (de obicei substantiv: *bășicată neagră, braghină acră, cîmposie mare*) sau la alipirea a două substantive, dintre care primul este numele principal al varietății (*gorgan-curcan*). Alteleori, termenului general, devenit metaforă, i se adaugă un determinant cu aceeași funcție ca în primul caz (*vulpe albă, păsărească dulce*), sau

termenul metaforic apare fără determinant (*păsărească, cruciuliță, curpen*). Aceste creații au o stabilitate relativă și sint proprii zonelor neviticole.

Ca și cuvintele care denumesc soiuri de struguri vechi românești, termenii folosiți pentru a numi hibridii și varietățile recent apărute sint creații pe terenul limbii române, de obicei adjective care arată culoarea, mărimea, așezarea bobitelor pe ciorchini, calitatea sau aspectul exterior al strugurilor. În toată Moldova vom întâlni, de aceea, denumiri ca : *apoasă, brumată, negruță, roză, strălucită, vălătucă* etc.

Tot în cadrul acestor denumiri, mulți termeni s-au format datorită asemănarilor ce există între struguri și diverse fructe. În cazul acesta s-a ținut cont de culoarea, mărimea sau gustul respectivelor fructe, caracteristici similare aceluiași calități proprii strugurilor. Aproape fiecare fruct are corespondentul său căruia i se adaugă substantivul generic *poamă*, pentru a se evita confuziile dintre varietățile de struguri și fructe.

Alteori, strugurii iau numele unor soiuri de fructe, ale unor copaci sau ale unor plante.

De cele mai multe ori, numele este dat la început viței de vie (*oloagă, ploapă, copacă*), pentru ca apoi cuvântul să definească varietatea de struguri și rar denumirea vine de la numele dat inițial vinului (*sifon, sifoancă, țîșpoagă*).

Din punct de vedere geografic, termenii pot fi grupați în trei mari categorii :

1. Termeni cu arii mari de răspîndire, întâlniți în toată Moldova, cuvinte care se referă la *culoarea, mărimea sau calitatea* strugurilor.

2. Cuvinte cu arii mici de răspîndire. În Moldova pot fi distinse patru astfel de arii :

- a. Zona Cotnari, unde sint răspîndiți termenii *grasă și fetească*.
- b. Zona Huși : *zghihară* (cu toate variantele fonetice).
- c. Zona Ștefănești-Trușești : *armașă, iordană*.
- d. Zona Nicorești-Odobesti : *galbena*.

Aceste cuvinte denumesc numai soiuri de struguri vechi românești.

3. Termeni care nu formează arii importante, cuvinte rezultate din analogii cu obiecte cunoscute : *poamă ceaună, poamă gălușcă* etc.

Trebuie menționat faptul că foarte multe cuvinte din lexicul curent au pătruns în terminologia viticolă cu același gen, sufix etc., avînd doar rolul de a denumi o nouă noțiune : *vulpe, țuguiață*, dintre cuvintele vechi ; sau *sifon, modernă*, dintre neologisme. Din punct de vedere al formei, ele rămîn neschimbate.

De asemenea, unul și același adjectiv sau substantiv poate fi masculin sau feminin, după cum se acordă cu elementul generic *strugure* sau *poamă*. O statistică făcută demonstrează că peste 90% din denumirile pentru soiuri de struguri din Moldova se formează cu noțiunea subînțeleasă *poamă*.

Elementele originale pe care ni le oferă lexiconul viticol sînt legate de sufixele masculine (+*strugure*) și feminine (+*poamă*), de motiune (+*poamă*) și de diverse forme de compunere.

Trebuie făcută observația că în lexiconul viticol s-au conservat unele cuvinte pe cale de dispariție în limba comună (*crască, malagă, mușat*), au o frecvență foarte mare unele adjective, în special de origine turcă (*abac, abraș, balaban, cîrmîz* etc.) și se întîlnesc denumiri pentru soiuri de struguri considerate dispărute (*armaș, iordană, ovis*).

De asemenea, se întîlnesc o serie de cuvinte intrate în limbă de la popoarele vecine, termeni care denumesc acolo, în general, fructe. Interesant este faptul că acești termeni în limba română numesc numai soiuri de struguri și nu circulă cu sensul pe care-l au în limba de origine: (poamă) *silvâ* (< ucr. *sliva* „prună“), (poamă) *aivă* (< ucr. *aiva* „gutuie“) etc.

În fine, trebuie să amintim că o bună parte din materialul lexical al acestei lucrări nu este înregistrat în nici un dicționar al limbii române sau de vreo lucrare de specialitate și că multe cuvinte răspîndite în alte provincii se întîlnesc și în Moldova.

SIGLE ȘI ABREVIERI

- ALEXI, W = Teodor Alexi, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, 1906.
 AT = P. S. Aureliano, *Terra nostra. Schițe economice asupra României*, București, Tipografia laboratorilor, români, 1875.
 BA = Ioan Brezoianu, *Curs elementar de agricultură și de economie rurală*. Tradus de... III. *Arbori și arbuști*, București, 1850.
 BF = Dr. D. Brandza, *Prodromul florei române sau enume-rațiunea plantelor pînă astăzi cunoscute în Moldova și Valachia*, București, Tipografia Academiei Române, 1879—1883.
 BE = George Barozzi, *Opere complete*, vol. I: *Limba română tradițiunile ei*, Galați, 1872.
 BLB = Dr. D. Brandza, *Limba botanică a țărânului român*, „Columna lui Traian“, noua serie, anul al III-lea, 1882, nr. 1, 2, 3, 4—5, 7—9.
 BM = Al. Borza, *Material pentru vocabularul botanic al limbii române. Grădini țărănești din Banat*, DR, I, 1921, p. 359—360.
 BT = V. S. Brezeanu, *Tratat de viticultură*, București, 1906.
 BV = Ing. agr. D. Bernaz, *Varietățile viței de vie proprii podgoriilor românești*, București, 1935.
 CA = Gherasim Constantinescu, *Ampelografia*, Editura agrosilvică de stat, București, 1958.
 CADE = *Dicționarul enciclopedic ilustrat „Cartea românească“*, Partea I, *Dicționarul limbii române din trecut și de astăzi* de I.—A. Candrea, București, 1931.
 CDDE = I.—A. Candrea, Ov. Densușianu, *Dicționarul etimologic al limbii române. Elemente latine*, București, 1914.

- CG = G. F. Ciușanu, *Glosar de cuvinte din județul Vâlcea*, București, 1931.
- CH = Nicolae Constantinov, *Problema hibridizilor producători direcți în România*, Imprimeria națională, București, 1932.
- CIHAC = A. de Cihac, *Dictionnaire d'étymologie daco-romane*, vol. I—II, București, 1870—1879.
- COSTINESCU = Ion Costinescu, *Vocabular româno-francescu*, București, 1870.
- CV = „Cum vorbim“ (București), I, 1949 și urm.
- DA = *Dicționarul limbii române*, publicat de Academia Română, București, 1913 și urm.
- DAMÉ = Frédéric Damé, *Incercare de terminologie poporană română*, București, Stabilimentul grafic I. V. Socec, 1898.
- DD = V. Drăghici, *Doctorul și iconomul casnic sau Rețeti pentru tot soiul de boali omenești*, Iași, Tipografia lui Adolf Bermann, Podul Vechi, 1858.
- DDRF = Frédéric Damé, *Nouveau dictionnaire roumain-français* (vol. I—IV), Bucarest, Imprimerie de l'état, 1893—1895.
- DG = Constantin C. Diculescu, *Die Gepiden*, I, Leipzig, 1922.
- DLR = *Dicționarul limbii române*, publicat de Academia R. S. România, 1966 și urm.
- DM = *Dicționarul limbii române moderne*, București, 1958.
- DS = Ch. D. Druțu, *Studiu asupra viticulturii și vinurilor din România*, București, 1900.
- DSM = V. Dvornic, *Strugurii de masă*, București, 1962.
- DU = Lazăr Șăineanu, *Dicționar universal al limbii române*, București, 1925.
- DV = Ch. D. Druțu, *Manual de viticultură și tratamentul rațional al vinului*, București, 1893.
- ECONOMIA = *Povățuire către Economia de cîmp, pentru folosul școalelor românești, celor din Țara Ungurească și din părțile ei împreunate*, Buda, 1806.
- EV = I. P. Eliade, *Cultura vielor în România și vinificațiunea*, Ploiești, Noua tipografie Ioan G. Costescu, 1874.
- FDA, II = Leon Filipescu, *Dascălul agronomiei sau minoducătorul practic în toate ramurile economiei*, Partea a II-a, Iași, Institutul Albinei, 1844.
- GA = H. Goethe, *Ampelographie*, Berlin, 1887.
- GLOSAR OL = *Glosar dialectal Oltenia*, Editura Academiei R.S. România, București, 1967.
- GLOSAR REG = V. Arvinte, D. Ursu, M. Bordeianu, *Glosar regional*, [București], Editura Academiei Republicii Populare Române [1961].
- GO = Constantin C. Giurescu, *Istoria podgoriei Odobeștilor*, Editura Academiei R. S. România, București, 1969.
- GV = Daniil D. Graur, *Cultura viei, manuarea vinului, morburile și vindecarea lor*, Victoria, Institut tipografic și de editură în Șimleu, 1912.
- HEM = B. Petriceicu Hasdeu, *Etimologicum Magnum Romaniae. Dicționarul limbei istorice și poporane a românilor*. Tomul I—III, București, Stabilimentul grafic Socec și Teclu, 1887—1893.
- HV = B. P. Hasdeu, *Originea viniculturii la români*, „Columna lui Traian“, V, 1874, 4, p. 89—95.
- IC = Ioan Ionescu, *Calendar pentru bunul gospodar*, Iași, Cantora Foaiei satești, 1845.

- IM = Ion Ionescu, *Agricultura română din județul Mehedinți*. București, Imprimeria statului, 1868.
- IP = Ion Ionescu, *Agricultura română din județul Putna*, București, Imprimeria statului, 1869.
- JO = Gligore M. Jipescu, *Opincaru, cum este și cum trebuie să hie sâteanu. Scriere-n limba fâranului muntean*, București, 1881.
- L = I. C. Teodoresco et Gh. Constantinesco-Ismail, *L'étude des fleurs et du pollen chez les principales variétés roumaines de vigne*, Imprimeria națională, București, 1939.
- LC = Constantin C. Leonte, *Carte instructivă pentru viticultura practică*, Focșani, Tipografia „Putna”, 1912.
- LM = D. Litinski, *Manual de agronomie practică pentru Moldova*, Tipografia „Buciumul român”, Iași, 1853.
- LR = „Limba română” (București), 1952 și urm.
- MC = Vasile S. Moga, *Cultura viei și fabricarea vinului*, București, 1908.
- NI = G. N. Nicolcano, *Introduction à l'ampélographie roumaine*, Bucarest, 1900.
- PI = Tudor Pamfile, *Industria casnică la români. Trecutul și starea ei de astăzi. Contribuțiuni de artă și tehnică populară*, București, Tipografia „Cooperativa”, 1910.
- PM = I. Penescu, *Manual de economie casnică sau datoriiile morale și materiale ale stăpînei de casă*, București, Tipografia lui Anton Pann, 1846.
- PP = Zach. C. Panțu, *Plantele cunoscute de poporul român. Vocabular botanic cuprinzînd numirile române, franceze, germane și științifice*, ediția a II-a, București, Editura Casa școalelor, 1929.
- PV = Dr. Ilie PISOVSCHI, *Via și vinul în România*, Iași, 1914.
- SCRIBAN, D = August Scriban, *Dicționarul limbii românești*, Iași, 1939.
- ȘI = Lazăr Șăineanu, *Influența orientală asupra limbii și culturii române*, I—II, București, 1990.
- ȘV = Dr. Corneliu Șumuleanu, *Asupra vinurilor din Moldova*, Iași, Tipografia „Dacia”, [1903].
- TDRG = Dr. H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch* [Band I—III], Bukarest, Staatsdruckerei, 1903—1924.
- TS = I. C. Teodorescu, *Cele mai recomandabile specii și varietăți de vițe pentru România*, Analele grafice Socec, București, 1930.
- TV = I. C. Teodorescu, *Viticultura*, Tiparul „Cartea românească”, București.
- VG = V. Vircol, *Graiul din Vilcea*, București, 1910.
- VIN = V. Cîrnu—Munteanu și Corneliu Roman, *Vinurile României. Studiu economic și chimic*, București, Institutul de arte grafice „Eminescu”, 1900.

LISTA LOCALITĂȚILOR ANCHETATE ³¹⁴

A = Andrieșeni, Iași	Bo = Bogdănești, Horlești, Iași
Ad = Ardeluța, Tarcău, Neamț *	Boc = Brodoc, Vaslui *
Ag = Ağafton, Curtești, Botoșani *	Bod = Bodești, Scînteia, Iași
AIC = Alexandru Ioan Cuza, Iași	Bog = Eogdana, Vaslui
Al = Albești, Botoșani	Bogd = Bogdănești, Suceava *
Am = Armășeni, Băcești, Vaslui	Boh = Bohotin, Răducăneni, Iași
Ap = Agapia, Neamț *	Bol = Bolotești, Vrancea
Ar = Aroneanu, Iași	Bor = Borzești, Ungureni, Botoșani
Av = Avrămeni, Botoșani	Bos = Borosoara, Plugari, Iași
AV = Adjutul-Vechi, Vrancea *	Bot = Botesti, Horodniceni, Suceava *
Ax = Alexești, Ipatele, Iași *	Boz = Bozieni, Dulcești, Neamț *
B = Borosești, Scînteia, Iași	Br = Brateș, Tarcău, Neamț *
Ba = Bahlui, Cotnari, Iași	Bră = Brăhășești, Galați *
Baj = Bajura, Darabani, Botoșani *	Brd = Borodești, Tutova, Vaslui *
Bă = Băcești, Vaslui	Bre = Brehuești, Vlădeni, Botoșani *
Băb = Băbicieni, Durnești, Botoșani *	Bri = Fahnari, Vaslui *
Băc = Bălușești, Icușești, Neamț	Brl = Burlești, Unțeni, Botoșani *
Băd = Bădeni, Scobinți, Iași	Brs = Brăești, Iași
Băi = Băiceni, Cucuteni, Iași	Brt = Brătești, Stolniceni-Prăjescu, Iași *
Băl = Bălteni, Vaslui	BS = Blaga de Sus, Schitu-Duca, Iași
Băn = Băneasca, Galați *	Bs = Bosia, Iași
Bc = Balcani, Bacău *	Bsa = Bereasa, Dănești, Vaslui
Bd = Budăi, Podul-Iloaiei, Iași	Bș = Balș, Tg. Frumos, Iași
BD = Bursuc-Deal, Lespezi, Iași	Bt = Bîlcani, Nicorești, Vrancea
Edn = Budeni, Dolhasca, Suceava *	Fla = Butea, Iași
Be = Blebea, Tg. Neamț, Neamț *	Bț = Bălțați, Iași
Bec = Belcești, Iași	Bța = Bogdănița, Vaslui
Bel = Belcești, Ivesti, Vaslui	Bu = Buruienesti, Bivolari, Iași *
Ber = Beresti, Galați	Bud = Budești, Mogoșești, Iași
Bez = Berzunți, Bacău *	Fuh = Buhăești, Vulturești, Vaslui
Bg = Blăgești, Pascani, Iași *	Bur = Burla, Volovăț, Suceava *
Bgd = Bogdana, Ștefan cel Mare, Bacău *	But = Butnărești, Secuceni, Neamț *
Bge = Blăgești, Vaslui *	By = Bivolari, Iași
Bgi = Berezlogi, Siretel, Iași *	BV = Bălteni Vale, Bălteni, Vaslui
Bh = Buhalnița, Ceplenița, Iași	Bz = Buznea, Tg. Frumos, Iași
Bi = Bistrița, Vișoara, Neamț *	Ezu = Breazu, Rediu, Iași
Bil = Biliiești, Suraia, Vrancea *	C = Ciurchi, oraș Iași
Bî = Bîcu, Ipatele, Iași *	Ca = Cașin, Bacău
Bîr = Bîrești, Vrancea *	Că = Crăești, Neamț *
Bîrl = Bîrlești, Erbiceni, Iași	Căl = Călimănești, Mărășești, Vrancea *
Bîrn = Bîrnova, Iași	Căp = Căpotești, Huruiesti, Bacău *
Bîz = Bîrzești, Ștefan cel Mare, Vaslui *	Căz = Căzănești, Negrești, Vaslui *
Bj = Bojila, Mădîrjac, Iași	Cc = Coropcenii, Ciortești, Iași
Bj = Bozienii de Jos, Dulcești, Neamț *	CC = Coarnele Caprei, Iași
Bl = Bălteni, Proboata, Iași	Cd = Cudalbi, Galați
Bla = Blaga, Dealul Morii, Bacău	Ce = Crasnaleuca, Coțușca, Botoșani
Blt = Bălțătești, Neamț	Cep = Ceplenița, Iași
Bm = Bucium, Iași	Cf = Coțofănești, Bacău
Bn = Banu, Dumesti, Iași	Cft = Chiroftei, Mastacani, Galați *
Bni = Boureni, Moțca, Neamț *	Cg = Cogeasca, Lețcani, Iași

³¹⁴ După fiecare abreviere urmează localitatea (cînd sînt două nume, primul reprezintă satul, al doilea comuna; cînd este un singur nume el reprezintă comuna) și județul.

- Cga=Curagău, Comarna, Iași
 Ch=Ciohorăști, Miroslăvești, Iași
 Che=Chetrești, Bălteni, Vaslui *
 Chi=Chilia, Ivănești, Vaslui
 Ci=Ciurea, Iași
 Cib=Ciurbăști, Miroslava, Iași
 Cic=Ciocani, Perieni, Vaslui *
 Cio=Ciocîrlești, Scînteia, Iași
 Cir=Cireșeni, Cotnari, Iași
 Ci=Cîrlești, Rebricca, Vaslui
 Cîg=Cîrlig, Popricani, Iași
 Cîn=Cîndești, Mihăileni, Botoșani
 Cj=Cîrjoaia, Cotnari, Iași
 CJ=Crucea de Jos, Panciu, Vrancea *
 Cl=Călărași, Botoșani
 Cm=Comarna, Iași
 CM=Coasta Măgurii, Tg. Frumos, Iași
 Cn=Corni, Botoșani
 Co=Corodești, Gherghești, Vaslui *
 Cop=Copălău, Botoșani
 Cor=Cordun, Flămînzii, Botoșani
 Cord=Cordăreni, Botoșani
 Corl=Corlăteni, Botoșani
 Cos=Costești, Vaslui
 Cot=Cotic, Todirești, Vaslui
 Coz=Cozmești, Stolniceni Prăjescu, Iași
 Cp=Cîmpeni, Prăjeni, Botoșani
 Cr=Crivești, Vinătorii, Iași *
 Crd=Cordun, Roman, Neamț *
 Cri=Crivești, Strunga, Iași
 Crs=Cristești, Botoșani
 Crl=Cierțești, Iași
 Cru=Crucea, Lungani, Iași
 Cs=Costuleni, Iași
 CS=Crucea de Sus, Panciu, Vrancea *
 Cst=Costești, Tg. Frumos, Iași
 Cș=Curtești, Botoșani
 Cst=Cornești, Miroslava, Iași
 Csti=Cristinești, Botoșani
 Ct=Cotnari, Iași
 Cti=Cristești, Iași
 Cț=Cântălărești, Ștefan cel Mare, Vaslui
 Cu=Cursești, Pungești, Vaslui
 Cuc=Cucuteni, Durnești, Botoșani *
 Cut=Cucuteni, Lețeni, Iași
 Cuț=Cucuieti, Solont, Bacău *
 Cv=Covasna, Costuleni, Iași
 CV=Cuza Vodă, Ipatele, Iași *
 CVd=Cuza Vodă, Vișoara, Botoșani
 Cz=Cuzlău, Păltiniș, Botoșani
 CzV=Cuza Vodă, Unțeni, Botoșani
 Czm=Cozmești, Iași
 D=Deleni, Iași
 Da=Dagîta, Iași
 Dă=Dănești, Vaslui
 Db=Dumbrava, Ciurea, Iași
 Dbr=Dumbrava, Panciu, Vrancea *
 Dc=Dobîrceni, Botoșani *
 Dd=Duda, Duda-Epureni, Vaslui
 Dc=Dulcești, Neamț *
 Dg=Drăgești, Todirești, Vaslui *
 Dga=Dragalina, Hlipiceni, Botoșani
 Dh=Dimăcheni, Corlăteni, Botoșani
 Dî=Dîngeni, Botoșani
 Dî=Dolhești, Iași
 Dm=Dumcești, Iași
 DM=Dolheștii Mari, Dolhești, Suceava **
 Do=Dorobanț, Aroneanu, Iași
 Dr=Drăgușeni, Șcheia, Iași
 Dra=Dragomir, Berzunți, Bacău *
 Dri=Drislea, Trușești, Botoșani
 Ds=Dersca, Botoșani
 Dș=Drăgușeni, Botoșani
 Dț=Dobrovăț, Iași
 Du=Dumcești, Vaslui
 Dum=Dumbrăveni, Suceava
 Dv=Dumbrava, Lespezi, Iași
 DV=Dumestii Vechi, Dumcești, Vaslui
 E=Erbiceni, Iași
 Ep=Epureni, Movileni, Iași
 Er=Epureni, Duda-Epureni, Vaslui
 F=Focuri, Iași
 Fă=Fărcășeni, Strunga, Iași *
 Fe=Fedeleşeni, Strunga, Iași *
 Fg=Franciugi, Șcheia, Iași
 Fî=Fîntînele, Focuri, Iași
 Fl=Flămînzii, Botoșani
 Fm=Frumușița, Galați
 Fn=Fîntînele, Andrieșeni, Iași
 Fo=Foltești, Galați *
 Fr=Frumoasa, Balcani, Bacău *
 Fru=Frunțișeni, Vaslui
 Fs=Frăsuleni, Victoria, Iași
 Fș=Florești, Cîmpineanca, Vrancea
 Ft=Făget, Cotnari, Iași
 Fu=Furceni, Galați
 G=Gîrbești, Țibana, Iași
 Ga=Gropnița, Iași
 Gă=Gănești, Tg. Frumos, Iași
 Gb=Gorbănești, Botoșani
 GB=Gura Bohotin, Gorban, Iași
 GBî=Gura Bîdiliții, Vinătorii, Iași *
 Gc=Gîrceni, Vaslui *
 Gh=Ghidigeni, Galați *
 Gi=Giurgești, Tg. Frumos, Iași
 Gî=Gîrcina, Neamț
 Gîr=Gîrbovăț, Ghidigeni, Galați *
 Gj=Grajduri, Iași
 Gl=Glodeni, Negrești, Vaslui *
 GM=Gîrbeștii Mari, Țibana, Iași
 Gn=Gorban, Iași
 Go=Golăești, Iași
 Gr=Griestești, Țibănești, Iași
 Gri=Grivița, Cordăreni, Botoșani *

- Gs=Gioseni, Tamaș, Bacău
 Gș=Goești, Lungani, Iași
 Gt=Grozești, Iași
 Gț=Gîrbuleț, Pingărați, Neamț
 Gu=Guranda, Durnești, Botoșani*
 Gv=Glăvănești, Andrieșeni, Iași
 GV=Gura Văii, Bacău
 Gz=Grumăzești, Neamț
 H=Huși, Vaslui
 Ha=Hodora, Cotnari, Iași
 Hă=Hănești, Adîncata, Suceava*
 Hb=Hăbășești, Strunga, Iași*
 Hc=Hrișcani, Vlădeni, Botoșani*
 Hce=Horodniceni, Suceava*
 Hd=Hadîmbu, Mogoșești, Iași
 Hi=Hilița, Costuleni, Iași
 Hî=Hîrlău, Iași
 Hîr=Hîndrești, Oțeleni, Iași*
 Hj=Hîrja, Bacău
 Hl=Hălțeni, Șipote, Iași
 Hli=Hlipiceni, Botoșani
 Hm=Humulești, Neamț*
 Hn=Hîncea, Ciurea, Iași
 Ho=Horlești, Rediu, Iași
 Hol=Holboca, Iași
 Hp=Hîrtoape, Vinătorii, Iași*
 Hr=Huruiești, Bacău*
 Hs=Hoisești, Dumcești, Iași
 Hș=Horodiștea, Păltiniș, Botoșani
 Ht=Horodiștea, Cotnari, Iași
 Hț=Huțani, Vlădeni, Botoșani
 Hu=Hudești, Botoșani
 Hv=Hîrșova, Delești, Vaslui
 I=Ilișeni, Santa Mare, Botoșani
 Ia=Iacsa, Neamț
 Ib=Jacobeni, Dîngeni, Botoșani*
 Ic=Iceușeni, Victoria, Iași
 Il=Ipatele, Iași
 In=Ibănești, Botoșani
 IN=Ion Neculce, Tg. Frumos, Iași
 Io=Iorcani, Tătârushi, Iași
 Ip=Ipotești, M. Eminescu, Botoșani
 Is=Isupeni, Cotnari, Iași
 Iș=Ionășeni, Trușești, Botoșani
 Iv=Ivești, Vaslui*
 Ivș=Ivești, Galați
 Iz=Izvoare, Suharău, Botoșani*
 J=Jigălia, Șuletea, Vaslui*
 L=Liești, Galați
 Le=Lunca, Pașcani, Iași*
 LC=Lunca Cetățuii, Ciurea, Iași
 Ld=Ludași, Balcani, Bacău*
 LD=Lunca Dochiei, Urechești, Bacău
 Le=Leorda, Botoșani
 Lg=Lungani, Iași
 Lh=Lehnești, Ripiceni, Botoșani
 Li=Lipova, Bacău*
 LJ=Larga-Jijia, Movileni, Iași
 Lo=Lozna, Dersca, Botoșani
 Lm=Lișmănița, Darabani, Botoșani
 Lp=Lupești, Mălușteni, Vaslui
 Lr=Lupăria, Cotnari, Iași
 Lș=Lișna, Suharău, Botoșani*
 Lt=Liteni, Belcești, Iași
 Lț=Lețcani, Iași
 Lu=Lupăria, Prăjeni, Botoșani
 Lum=Luminiș, Piatra Șoimului, Neamț
 Lv=Liveni, Manoleasa, Botoșani
 Lz=Laza, Vaslui
 M=Mircești, Iași
 Ma=Mănoaia, Costișa, Neamț*
 Mar=Marginea, Suceava
 Mă=Mălăești, Vutcani, Vaslui
 Măd=Mădîrjești, Bălțați, Iași
 Măs=Măstăcani, Galați
 Mc=Măcărești, Priseacani, Iași
 MC=Miron Costin, Vlăsinești, Botoșani
 Md=Mădîrjac, Iași*
 DM=Minăstirea Doamnei, Curtești
 Botoșani*
 Me=Mera, Vrancea
 Mg=Mogoșești, Iași
 MG=Moara Grecilor, Vaslui*
 Mh=Mihălășeni, Botoșani*
 Mi=Mitoc, Botoșani*
 Mic=Miclăușeni, Butea, Iași*
 Mih=Mihăileni, Botoșani
 Mil=Mileanca, Botoșani
 Mio=Miorcani, Rădăuți-Prut, Botoșani
 Mî=Minăstireni, Unțeni, Botoșani
 Mîn=Minăstioara, Siret, Suceava
 Mj=Mînjești, Mogoșești, Iași
 Ml=Mîlosu, Lipova, Bacău*
 Mn=Munteni, Belcești, Iași
 Mnd=Mîndrești, Vlădeni, Botoșani*
 Mo=Movileni, Șendreni, Galați*
 Mov=Movileni, Larga Jijia, Iași
 Mr=Miroslovești, Iași
 MR=Movila Ruptă, Ripiceni, Botoșani
 Mrs=Miroslava, Iași
 MS=Muntenii de Sus, Tanacu, Vaslui
 Ms=Mironcasa, Iași
 Mș=Moșna, Iași
 Mt=Matca, Galați
 Mț=Moțca, Iași*
 Mv=Movileni, Helceșteni, Iași
 MV=Mirceștii Vechi, Vinători, Vrancea
 Mx=Maxut, Deleni, Iași
 Mz=Modruzeni, Mărășești, Vrancea
 N=Nieșeni, Botoșani
 NB=Nicolae Bălcescu, Botoșani
 Ni=Nicoresți, Galați
 Nm=Nămoloasa, Galați*

- O=Osoi, Comarna, Iași
 Oa=Oanțu, Pîngărați, Neamț *
 Ob=Oboroceni, Heleșteni, Iași
 Oc=Oancea, Galați *
 Od=Odobești, Vrancea
 Of=Oroftiana, Suharău, Botoșani
 Oh=Ocheni, Huruiești, Bacău *
 OM=Odaia Manolache, Vinători, Galați
 On=Onești, Plugari, Iași
 Or=Orbeni, Bacău
 Os=Osoi, Sinești, Iași
 Oș=Oșești, Vaslui
 Oț=Oțeleni, Iași
 P=Popești, Iași
 Pa=Pralea, Căiuți, Bacău
 Pă=Păltiniș, Botoșani
 Păș=Păușești, Dumești, Iași
 Pău=Păunești, Vrancea
 Pb=Probota, Iași
 Pc=Pocreaca, Schitu-Duca, Iași
 PC=Pîngărați Castel, Pîngărați, Neamț
 Pd=Pădureni, Șendriceni, Botoșani
 Pe=Perieni, Probota, Iași
 Pet=Petricani, Neamț *
 Pg=Pogorăști, Răuseni, Botoșani *
 Ph=Pîhnești, Vaslui
 Pi=Pietrosu, Tătăruși, Iași *
 Pin=Poiana, Negrești, Vaslui *
 Pî=Pîngărați, Neamț *
 Pîr=Pîrcovaci, Hîrlău, Iași
 Pj=Pietrosu, Tătăruși, Iași *
 PL=Piciorul Lupului, Ciurea, Iași
 PM=Poiana Mărului, Ceplenița, Iași
 Pn=Poeni, Schitu-Duca, Iași
 Po=Poenesti, Vaslui
 Pod=Podoleni, Neamț
 Poi=Poiana, Dulcești, Neamț *
 Pop=Popricani, Iași
 Pp=Prelipca, Salcea, Suceava *
 Pr=Prisecani, Iași
 Prg=Pipirig, Neamț
 Ps=Piscu, Galați
 Pș=Pașcani, Iași
 PȘ=Podu Șchiopului, Nistorești, Vrancea *
 Pt=Petrești, Golăești, Iași
 Ptr=Petrești, Pîncești, Bacău
 Pț=Parpanița, Negrești, Vaslui *
 Pu=Plugari, Iași
 Pun=Păun, Bîrnova, Iași
 R=Ruginoasa, Iași
 Ră=Răchiți, Botoșani
 Răd=Răducăneni, Iași
 Rc=Răcoasa, Vrancea *
 RC=Răteșul Cuzei, Rebricea, Vaslui
 Rd=Rădeni, Trifești, Iași
 Re=Rediu, Răuseni, Botoșani *
 Red=Rediu, Iași
 Rf=Rafaila, Todirești, Vaslui
 Rg=Ruginoasa, Dulcești, Neamț
 Ri=Ruși, Dobrovăț, Iași
 Rm=Românești, Botoșani
 Rn=Runcu, Țibana, Iași *
 RN=Rusenii Noi, Holboca, Iași
 Ro=Roșiori, Dulcești, Neamț *
 Roș=Roșcani, Băneasa, Galați *
 Rp=Ripiceni, Botoșani
 RP=Rădăuți Prut, Botoșani
 Rs=Răuseni, Botoșani
 Rș=Roșcani, Trifești, Iași
 Rșc=Rășcani, Șuletea, Vaslui *
 Ru=Rediu, Vaslui *
 Rz=Războieni, Tg. Frumos, Iași
 S=Scinteia, Iași
 Sa=Sarata, Solonț, Bacău *
 Sal=Salcea, Suceava *
 Să=Sălăgeni, Dumbrăveni, Suceava *
 Sb=Scobinți, Iași
 Sc=Sculeni, Victoria, Iași
 Sco=Scorțeni, Bacău
 Sch=Schineni, Murgeni, Vaslui *
 Sd=Sodomeni, Pașcani, Iași *
 Sdv=Sadova, Suceava
 Sf=Sofronești, Todirești, Vaslui *
 Sh=Suhuleț, Tansa, Iași
 Si=Sirețel, Iași
 Sir=Siretu, Mărășești, Vrancea *
 Sî=Sîlnca, Victoria, Iași
 Sîr=Sîrbi, Vlăsinești, Botoșani
 Sj=Stejaru, Pungești, Vaslui
 Sl=Slobozia, Ciurea, Iași
 Slo=Slobozia, Urechești, Bacău *
 Sm=Smulți, Galați *
 SM=Santa Mare, Botoșani
 Sn=Sinești, Iași
 SN=Satu Nou, Schitu-Duca, Iași
 So=Soloneț, Bivolari, Iași
 Sor=Șoroceni, Unțeni, Botoșani
 Sp=Spineni, Andriceni, Iași
 SP=Stolniceni-Prăjescu, Iași
 Spr=Sprincana, Erbiceni, Iași
 Sr=Sîrbi, Podu Turcului, Bacău
 Sre=Șirca, Bălțați, Iași
 Ss=Ștroiești, Todirești, Iași
 Sș=Ștornești, Sinești, Iași *
 St=Strunga, Iași
 Stă=Stăniilești, Vaslui
 Stl=Stolniceni, Răuseni, Botoșani *
 Sto=Stoicani, Foltești, Galați *
 Str=Străoane, Vrancea
 Sț=Solonț, Bacău *
 Su=Sulița, Botoșani
 Suh=Suharău, Botoșani
 Sur=Suraiia, Vrancea *
 Sv=Soveja, Vrancea

Sz=Slobozia, Schitu-Duca, Iași	Ud=Uda, Tătăruși, Iași *
Sza=Slobozia, Păltiniș, Botoșani	Ug=Ungheni, Bosia, Iași
S=Șcheia, Iași	Ul=Ulmi, Belcești, Iași
Șb=Șerbești, Săucești, Bacău	Un=Ungureni, Botoșani
Șd=Șendreni, Galați *	Uni=Unirea, Odobești, Vrancea *
Șe=Șendreni, Victoria, Iași *	Ur=Urechesti, Bacău *
Șg=Șorogari, Aroneanu, Iași	Us=Ursoaia, Românești, Iași
Șl=Șuletea, Vaslui *	Uț=Unțeni, Botoșani
ȘM=Ștefan cel Mare, Bacău *	V=Voinești, Iași
Șp=Șipote, Iași	Va=Vaduri, Viișoara, Neamț
Șș=Șișcani, Adjud, Vrancea *	VA=Valea Adîncă, Miroslava, Iași
Șt=Ștefănești, Botoșani	Vă=Văsiești, Moinești, Bacău
ȘV=Șerbestii Vechi, Șendreni, Galați *	Vc=Victoria, Iași
T=Tansa, Iași	VC=Valea Caselor, Lipova, Bacău *
Ta=Tatomirești, Rebricea, Vaslui	Vce=Vlădiceni, Tomcești, Iași
Tan=Tanacu, Vaslui	Vd=Vidra, Vrancea
Tă=Tătăruși, Iași	VG=Valea Grecului, Duda-Epureni, Vaslui
Tăl=Tălpigi, Ghidigeni, Galați *	Vi=Viișoara, Botoșani
Tău=Tăutești, Rediu, Iași	Vic=Victoria, Hlipiceni, Botoșani
Tb=Tabăra, Bivolari, Iași	Vi=Vinătorii, Neamț
Tc=Tarcău, Neamț	VJ=Vicovul de Jos, Suceava *
Td=Todirel, Bîrnova, Iași	Vl=Vlădeni, Iași
Tf=Trifești, Iași	VL=Valea Lupului, Rediu, Iași
TF=Trigu Frumos, Iași	Vlă=Vlădeni, Botoșani
Tî=Trifești, Neamț *	VLg=Valea Lungă, Holboca, Iași
Tl=Toflea, Brăhășești, Galați *	VM=Viișoara Mică, Viișoara, Botoșani *
Tn=Traian, Zănești, Neamț *	VMă=Valea Mărului, Bacău *
To=Totoiești, Erbiceni, Iași	Vn=Vinători, Popricani, Iași
Tod=Todireni, Botoșani	Vo=Vocotești, Voinești, Iași
Tom=Tomcești, Iași	VO=Valea Oilor, Bălțați, Iași
Tot=Todirești, Vaslui	Vr=Vorniceni, Botoșani
Tp=Topolița, Grumezești, Neamț	VR=Valea Racului, Cotnari, Iași
Tr=Traian, Bivolari, Iași *	VS=Valea Seacă, Iași
Tru=Trușești, Botoșani	Vș=Vlăsinești, Botoșani
Ts=Tansa, Belcești, Iași	Vt=Varatic, Salcea, Suceava *
Tș=Topești, Bîrsești, Vrancea *	Vț=Vlădnicuț, Vinătorii, Iași *
Tt=Toporăști, Pungești, Vaslui *	Vu=Vulturești, Vaslui *
Tț=Tupilați, Neamț *	Vv=Volovăț, Suceava *
Tu=Tudora, Botoșani	Z=Zabolteni, Trifești, Iași
Tz=Tazlău, Neamț	Ză=Zărnești, Neamț
T=Tuțora, Iași	Zb=Zbereni, Cotnari, Iași
Tb=Țibănești, Neamț	Zl=Zlodica, Ceplenita, Iași
Tg=Țigănași, Iași	Zm=Zmeu, Lungani, Iași *
Tn=Țibana, Iași *	Zr=Zorleni, Vaslui *
U=Umbrărești, Galați	
Uc=Uricani, Miroslava, Iași	

DENOMINATIONS POUR LES VARIÉTÉS DE RAISINS EN MOLDAVIE

RÉSUMÉ

Sur la base d'un matériel en partie inédit, provenant d'enquêtes directes et indirectes (531 localités), l'auteur discute des termes qui dénomment les variétés de raisins de la Moldavie.

La plupart de ces dénominations pour les variétés de raisins sont des créations formées sur le territoire de la langue roumaine. Dans la formation de ces mots on a pris en considération les caractéristiques essentielles de la variété en question et ainsi ont apparu des termes relatifs à la *couleur*, à la *forme* et à la *qualité* des raisins. Ces noms appartiennent, spécialement, aux anciennes variétés roumaines qui étaient accompagnées d'adjectifs (*blanc, noir, rouge, petit, bon, mauvais*) ou de diminutifs des mêmes adjectifs. Ultérieurement, l'inventaire de ces dénominations, dominé au début par des formations adjectivales, s'est enrichi et c'est ainsi qu'apparaît une série de termes, de préférence des substantifs, comme résultat de certaines analogies à valeur de métaphores.

Après l'introduction des variétés hybrides on a créé sur le territoire de langue roumaine une série de termes que l'on ne conserve aujourd'hui que dans les parlars populaires. Ces mots sont, le plus souvent, des dénominations attribuées par analogie aux noms de fruits, de plantes ou d'objets qui avaient de commun avec la variété respective la forme ou la couleur.

Un chapitre spécial est réservé aux procédés de formation des mots. Ici on discute les plus importants suffixes (en particulier les suffixes diminutifs et la motion) et la composition. Sur cette base, dans la formation des termes qui dénomment des variétés de raisins, on a créé de nouvelles dénominations par la juxtaposition substantif + adjectif (*braghină acră, crîmpoșie mare*) ou substantif + substantif (*gorgan-curcan*).

L'auteur insiste également sur certains faits de langue révélés par l'étude de ce lexique, tels que : la conservation de mots en voie de disparition en roumain (*malagă, mușat*), la fréquence de certains adjectifs, particulièrement d'origine turque (*abraș, cîrmîz*) et la conservation de quelques dénominations pour des variétés de raisins considérées disparues (*armaș, iordană, ovis*).